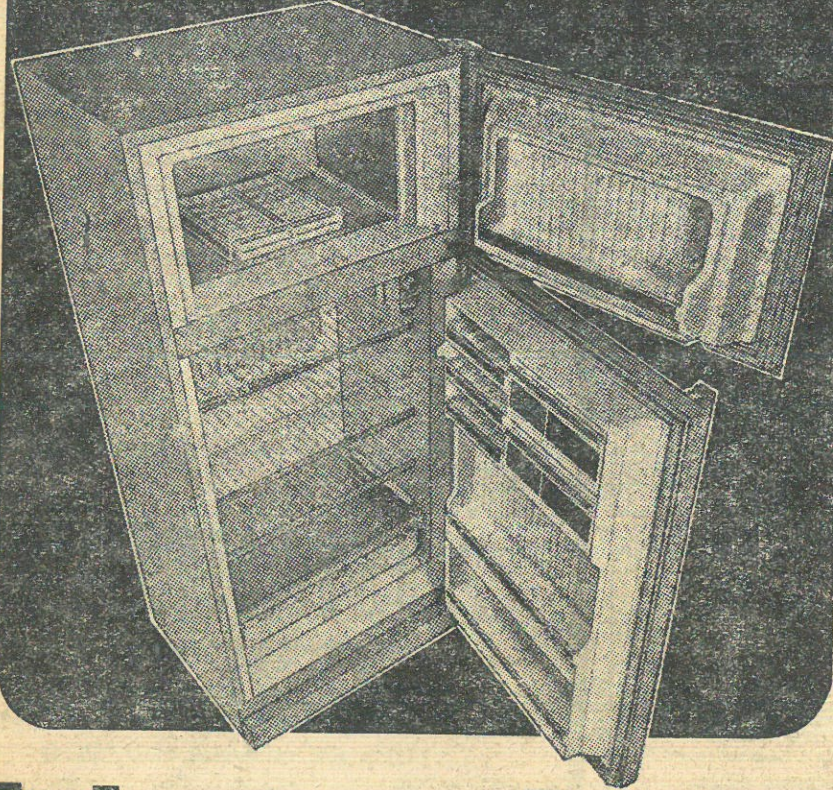

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmaya da, üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o mükthiş soğutmaya da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfiyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır.

Arçelik Duplex. Daha sessizdir. Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiyeceklere içeceklerle ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik Duplex'te!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şti.
Tel.: 45 52 00

kalitede öncü... fiyatta ölçü

(Yeni Ajans: 305 — 89)

14 Ekim 1973

Devlet Nüshası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AĞUSTOS 1974

İÇİNDEKİLER :

4. Folklor Derleyici Yetiştirme Kursu	İhsan HİNÇER
Akkışla (Kayseri)'da Yoğurt Bayramı	Yaman AKBAYRAK
Milli Folklor Araştırma Dairesi Derleme Gezisi	T.F.A.
Yapraklı'da Oyun çıkarma	Mustafa MUTLU
Uşak Yöresi'nden Ninniler	Ertuğrul TAYLAN
Balıkesir Halk Dansları ve Kıyafetleri	Türkân MERSİNOĞULLARI
Folklor Tarihimizden Sayfalar : Folklore (2)	Rıza Tevfik (BÖLÜKBAŞI)
Sorulu Savlarımız	Kerim YUND
Akşehir I. Uluslararası Nasreddin Hoca Şenlikleri	T.F.A.
Halk Oyunlarımızın Dış Ülkelerde Temsili	Menter ŞAHİNLER
"Karacaoğlan (Tercüman, 1001 Temel Serisi)"	Gülnel SAKAOĞLU
Halk Şiirimizde Leylek	Ali Esat BOZYİĞİT
Balaman Doktora Tezini Verdi - Halk Oy. / Köy Dügünleri Res. Ser.	T.F.A.
Ağrı Bölgesi'nde Halk İlaçları ve Şifalı Otlar	Nuri TANER
Ekinözü'nde Oyun Tekerlemeleri (1)	M. Sabri KOZ
Bir Adapazarı Masalı: Delinin Marifeti	Numan KARTAL

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 301

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

her biten
ipananın
yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağıza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minelerini sertleştiren, çürümeleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Radar R: 583-90)

(Folklor : 91)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 301

AĞUSTOS 1974

YIL : 26 — CİLT : 15

4. Folklor Derleyicisi Yetiştirme Kursu

7049

Yazan : İhsan HİNÇER

Kültür Müsteşarlığı Eğitim ve Personel Dairesi Başkanlığı ile Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı tarafından 3—16 Temmuz 1974 tarihleri arasında Ankara'da Devlet Konservatuarı'nda "4. Folklor Derleyicisi Yetiştirme Kursu" düzenlenmiştir. Kurs'un amacı :

1) Folklor konusunda genel bilgi vermek, 2) Türk Folkloru'nu özlü bilgilerle tanıtmak, 3) Derleme bilgilerini, yöntemlerini öğretmek, 4) Halkla ilişkiler konusunda bilgi sahibi kılmak, 5) Öğretmenleri Türk Folklor ürünlerini derleyebilecek düzeye getirmek, 6) Halk kültürüne değer anlayışını kazandırmak, esaslarında toplanmıştır.

Kursta, Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı (folklorun tanımı, metod, diğer bilgilerle ilişkisi, folklor çalışmaları, inançlar, halk hekimliği derleme bilgileri), Prof. Dr. Nermi Erdentuğ (sosyal gelenekler - görenekler, derleme bilgileri), Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek (çocukla, ölümle, halk takvimi ile ilgili âdetler, inanmalar, uygulamalar), Dr. Zafer İlbars (Halk ekonomisi, beslenme, halk sporları, eğlenceler), Dr. Ümay Günay - Nail Tan (Halk Edebiyatı), Özcan Seyhan (Halk müziği ve derleme bilgileri), Enver Keskin (Halk oyunları ve derleme bilgileri), Gönül Tizer (Halk giyim kuşamı), Ulun Örnek (Halk sanatları), Kâmil Toygar, İsmail Öztürk, Osman Sınayuç, Dr. Metin Kazancı, Ahmet Nabi Tokathoğlu da folklorun çeşitli ko-

nularında ders vermişlerdir.

11 ve 12 Temmuz 1974 günleri Konya ve Akşehir'e bir gezi düzenlenmiş, Konya müzelerindeki kültürel ve etnografik ürünlerle Akşehir'de Nasreddin Hoca Türbesi'nin incelenmesinden sonra Ankara'ya dönülerek Kurs'a devam olunmuştur.

Kurs'a, Yurdumuzun her yerinden ilk ve orta dereceli okuldan 45 öğretmen ve gönüllü katılmıştır. Kursiyerlerin adları şunlardır :

Bekir Soydaş, Gülali Aydın, Şahver Karasüleymanoğlu, Yaşar Örsülü, Kadir Ak, Cafer Çil, Hanife Alişan, A. Osman Şengül, İlhan Yardımcı, Şener Usanmaz, Mustafa Kuttaş, Şahin Yalçın, Bektaş Celep, Hasan Temiz, Haşim Karpuz, Bilge Türkiçin, Ayten Bekât, Türker Bekât, M. Sabri Koz, Mustafa Turan, Ayten Atlı, Mehmet Kelkit, Fuat Önder, Aysu Akdeniz, Abdürrahim Töre, Abdülkadir Güler, Ziyet Baykan, Fatma Aktar, Ahmet Meşe, Altan Yağmur, İ. Hakkı Acar, Şadiye Yeda, Birgül Bender, Ahmet Akçan, Nabey Önder, M. Emin Ergin, Aydın Şanal, Nezihe Yıldırım, Faize Öcal, Mehmet Koçan, Çetin Erdem, Kâmuran Oktay, Müyesser Arslan, Mehmet Büyükçanga, Murat Polat.

Kurs'un bilimsel bir yöntemle uygulanmasında büyük katkısı olan Kültür Müsteşarı Bozkurt Güvenç ve ilgilileri kutlar, yeni folklor derleyicilerimize başarılar dileriz.

Akışla (Kayseri) 'da Yoğurt Bayramı *

Yazan : Yaman AKBAYAR

Pastırmasıyla ün yapmış Kayseri'nin bazı bucak ve köylerinde, yüzyıllardır süre gelen, gelenekselleşmiş Yoğurt Bayramları düzenlenir, coşkunlukla kutlanır.

Bayramın kutlanmasındaki amaç, İslâm dininin gereklerine dayanır.

Dinimize göre, nasıl ki, herkes parasının %2,5 unu zekât, oruç tutanlar ise fitre olarak verirler ise, Akışla Yoğurt Bayramında da, yılda bir günün sütü, o gün sağılan koyunların hayırına fakirlere verilir ve konuklara ikram edilir.

Bayram her yıl 18 Mayıs'da düzenlenir. Hava koşullarının elverişli olmaması durumunda ise ertelenebilir.

Şimdi de, bayram hazırlıklarının neler olduğunu, bayramda neler yapıldığını anlatalım:

Bahar ayları gelince, biri "baş" çoban, diğeri "ayak" çoban olan, biri kuzuyu, biri de koyunu güdecek iki çoban, aralarında eşleşirler, kimin koyununu o yıl gütmek istiyorlarsa, o ağaların koyunlarını alır, dağdaki yaylaların birisine çıkarlar. Hem koyunlarını otlatırlar, hem de koyunları kuzulatırlar. Koyunların kuzulama mevsimi 8 Nisan'da başlar, 18 Mayıs'a değin sürer. Bu iki tarih arasında geçen kırk gün, koyuncularca, o sürünün "kırkı" sayılır. Kırkinci gün, 18 ya da 19 Mayıs'a rastladığı, dağların tam yeşillik olduğu günlerde bu günler olduğu için, Türkmenlerce bayram olarak saptanmış, giderek her yılın bu günlerinde Yoğurt Bayramı düzenlenir, kutlanır olmuştur.

Her yılın 18 Mayıs'ı hangi güne rastlıyorsa, o obanın (halakanın) çobanı, koyun öğle vakti sağıma geldiğinde, koyun sahiplerine, komşular "Bu yıl yoğurt bayramı yapmak için 18 Mayıs şu güne rastlıyor, onun için ağalara haber verin de, bir gün önce koyunları sağdıralım" derler. Doğal ki, o gün için o koyun sürüsünün sorumlusu o çoban olduğundan, herkes bu söze "peki" der ve yaylada olan kadınlar, köydeki kocalarına haber verirler, köyde duyulur ki, şu gün şu çoban yoğurt bayramı yapacakmış. Bu haber üzerine, koyun sahipleri bayramın hazırlıklarına başlarlar. Kocaları, yaylada bulunan eşlerine birşeyler gönderirler, 17 Mayıs'da, koyunla öğle vaktinde sağıma gelmeden, koyun sahibi kadınlar, o gün, budağı, saç üzerinde kavururlar. Herkes kendi olanaklarına göre

bir leğene kor, içine siyah ya da kırmızı üzüm katarlar. O gün akşamdan, genç kız ve gelinler, ellerine, koyunun şerefine kına yakarlar. Kızlar, gelinler ve erkekler, o gün için en iyi giysilerini giyip kuşanırlar, koyunun sağım işine hazır bir durumda beklerler.

Bayram günü çoban, değişik giysilerle sürünün önünde, sevinçli olarak, sürüyü, obanın (halaka'nın) hergünkü sağılan yerine getirir. Erkek ve kısır koyunların arasından bayramlık giysilerini giymiş kız, gelin ve erkekler bir sırada durarak, kuzulu koyunları seçerler, kısır ve erkek koyunlar uzak bir yere götürülürler, yatırılırlar. Kızlar, gelinler ve erkekler, kuzulu koyunları her zamanki gibi serbest bırakmazlar, hep birlikte bir halka biçiminde çevrilirler, koyunlar çember içine alınır. Koşum ipi denilen çok kalın ve uzun ip ile, çoban ve bir delikanlı, koyunları koşarlar. Bu sırada, elleri kınalı kızlar ve gelinler, koyunları sağmaya başlarlar, önceden hazırlanmış budağ gevurgası içindeki üzümüyle birlikte, içinde her çeşit renge boyanmış yünler olduğu halde, koyunun koşulduğu yakın bir yere getirilir, erkekler bu renkli yünleri, birbirlerine eş yaparak kıvrır, koşum durumundaki koyunların üzerlerine bağlarlar. Koşulan koyunların sağılması bitince, diğerleri sırayla koşulur, yine kızlar, gelinler sağlar, erkekler de, koyunların üzerlerine bu renkli yünleri kıvrarak bağlarlar, böylece sağım biter. Sonra kuzu gelir, bu kez kuzu çobanı koyun çobanı el sıkışarak, hayırlı, uğurlu olmasını diler, koyun emişene değin oturur, söyleşi yaparlar. Boğazları altın, kolları altın bilezik dolu, elleri kınalı kızlar, yeşil çimen ve güneşin altında gezerek, koyunları emzirirler.

Aradan biraz geçtikten sonra, çoban yüksek bir sesle: "Komşular, koyunu kuzudan seçelim" der, bu arada, erkekler, koyunun yanına varırlar, peşpeşine silâhlar atarlar, kızlar çevreden koyunları toplarlar ve halka biçiminde koyun ile kuzuyu sararlar, bir taraftan, koyunlar kuzularını terk ederek, onlardan ayrılırlar. Koyunlar, dağlara otlamak için giderler, kuzu ise, emdiği sütü hazmetmek üzere, yarım saat kadar yatar, o arada, hem koyun, hem de kuzu çobanları, sıra sıra dizili duran ve içinde budağ gevurgası ile karışık üzüm leğenlerinin yanına,

erkek çocukları ve erkeklerle birlikte varırlar. Çobanlar, bu gevurganın içindeki iyi ve güzel patlaklı, üzümü çok olanlardan, çanta ve ceplerine koyarlar, geriye kalanları da, oradaki çocuklara dağıtırlar. Genç kızlar, o gün sağılan sütün azlığına ya da çokluğuna göre, bir leğeni yıkarlar, anneleri sütü kaynattıktan sonra, hazırlanan leğene dökerler, yoğurt çalma zamanı gelince, yoğurt mayasını alır, leğenin başına gelirler, mayayı süte katarlar, "tavşan gibi yat, taş gibi tut" diyerek, üzerini bezlerle örterler ve yoğurdun tutmasını beklerler.

Bundan sonra, koyun sağılıp, bayram başlarken, köyde, kentte herkes, eşine, dostuna ve özellikle fakirlere "filan çoban koyunu sağdırmış, yarın filan obada yoğurt bayramı var, buyurun gidelim" diye, öneride bulunurlar. Derken, bayram sabahının erken saatlerinde, halk birer ikişer, ya da toplu olarak yola koyulur, tüm konuklar, bayramı kutlamak üzere, yayla ya ve koyunu sağdıran obanın yanında toplanırlar, en iyi çimenli, yüksek bir yeri, bayram yeri seçerler, konukların toplandığını gören koyun sahipleri, şemsiye biçiminde, dört derim, bir cevlik, otuz altı para uğu ile çevrili evin üzerine, güneş ve yağmurdan korunmak üzere çekilen, keçeli bir çardağı bayram yerine çıkarırlar, çardağın içine, dağlardan getirilen karı koyarlar, bu karla yapılmış ayranı, konuklara "hoş geldiniz" diyerek, ikram ederler.

Bir gün önce sağılan ve helenlere çalınan yoğurtlar süslenmeye başlanır, bir taraftan da, ağalarca kesilen kuzular kaynatılır, kuzunun suyuna pilâv pişirilir, yoğurdun üzerine, bereket (çörek) otu taneleri ve kırmızı, siyah üzümler atılır, herkes kendi durumuna göre, bu yoğurttan, başka yemekler de yapar. Tüm hazırlıklar yapıldıktan ve tüm konuklar geldikten sonra, çobanın gelmesi beklenir. Çoban yüksek sesle "Komşular, bayram için herkes ne hazırlık yapmış ise, getirsin" diye, bağırır. Bu çağrı üzerine, küçük - büyük herkes, önce yoğurtları, sonra pişen kuzunun etini ve yapmış oldukları yemekleri, bir hamlede, bayram yerine getirilen çardağın çevresine koyarlar.

Eğlenceler sırasında, çocukların gözleri bağlanarak, birbirlerine yoğurt yedirme oyunu ve bir leğenin içine para bırakılıp, çocukların ellerini bağlamak suretiyle, ağızlarıyla o parayı bulma oyunu düzenlenir, diğer oyunlar oynanır.

Yemek zamanı gelince, gelen yoğurt leğenleri büyüklüklerine göre, aralıklı olarak, gençlerce dizilir, konuklara "buyurun" denilir, her-

kes leğenlerin başına gidip, kaşıkla yoğurdu yemeye başlar, yemek sırasında, bir kişi, bayramın anlam ve önemini belirten bir konuşma yapar. Yoğurtlar yendikten sonra, arta kalan yoğurtlar biraraya toplanır, arkadan kuzu eti, pilav, salata, kaymak, yumurta, dut, kayısı gibi, yemekler ve meyvalar gelir, onlar da yenir. Yemek başındayken, bir hafız, önceden hazırlanmış olduğu uzun duayı okur, herkes "âmin" der, yemekten birer lokma daha alır.

Sıra, son iş olarak, leğenlerdeki yoğurdun dağıtımına gelir. Yoğurtlu leğenlerin çevresi halka biçiminde çevrilir, elinde kepçe bulunan bir kişi, getirilen bez torbalara yoğurdu dağıtır. Hep birlikte "Allah kabul etsin, yeni ve nice yıllara kavuştursun, biriniz bin olsun" diye, dua edilir, herkes evlerine döner.

Bir Yoğurt Bayramı daha, eğlenilerek, yoğurtlar, yemekler ve meyvalar yenerek kutlanmış, bitmiştir o yıl da.

(* Bayrama ait bilgileri, Akışla Belediye Başkanı Sayın Gazi Coşkun'dan yararlanarak derledim.

MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ DERLEME GEZİSİ

Kültür Müsteşarlığı "Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı" tarafından, 20 Mayıs — 9 Haziran 1974 tarihleri arasında Antalya — Toroslar Bölgesi'nde Yağca, Kovanlık, Töngüçlü, Akçaeniş, Küçükköy, Beşikçi ve Bademli köyleri ile Sülekler Yaylası'nda Yürük ve Tahtacılar üzerinde 20 gün süren bir derleme ve araştırma gezisi yapılmıştır. Bu gezi Antalya Müzesi ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilmiştir. Derlenen etnografya belgeleri satın alınmış ve Antalya Müzesi'ne konulmuştur.

Gezi'den önce Daire Başkanı Nail Tan bu bölgeye bir hazırlık gezisi yapmıştır. Daha sonra geziye çıkan "Araştırma Ekibi" ise Daire Başkan Yardımcısı Kâmil Toygar'ın başkanlığında Araştırmacı Güner Sernikli, Zümrüt Erk, İsmail Öztürk, Osman Sınauç ve Osman Nahya'dan oluşmuştur.

Bu araştırma ve derleme gezisinde kamera, teyp ve fotoğraf makinesi kullanılmak suretiyle folklorun maddî (etnografya) ve manevî (halkbilimi) dallarında çalışılmıştır.

T.F.A.

Yapraklı'da Oyun Çıkarma

Yazan : Mustafa MUTLU

Anadolu köy seyirlik oyunlarının he-men hepsine "Oyun Çıkarma" adı verilir. Bu oyunlar halkın işbirliği ile düzenlenen, özellikle kış aylarında oynanan dram özelliği oyunlardır. Tulûat tiyatrosunda olduğu gibi köy oyunları da kanava halindedir. Bu oyunları bu işe yatkın kimseler daha önceleri oynamış oyunlar üzerinde çalışırlar.

"Yapraklı Kazası," Çankırı ilinin 32 km. kuzey doğusunda bir kasaba olup, halkı ziraat ve hayvancılıkla geçinir. Yazın bağ ve bahçelerde çalışırlar. Kışın ise tam bir istirahatete çekilirler. Bu zamanda gençler kendi aralarında eğlenir, oyun çıkarırlar.

Oyunlar şimdi Hükümet Meydanı denilen yerde yapılır. Soğuk ve yağışlı havalarda "Sohbet" odası ismi verilen yerde toplanır, eğlenirler.

SU KEŞİĞİ (SIRASI) OYUNU

Oyun bir dere içinde veya bir su birikintisi içinde oynanır. Oyuna başlamadan önce köyün çocukları su içinde oynayırlar. İlk önce Arap ortaya çıkar çocukları kovalar. Oyun yerini açar. Elinde kepçeye benzer bir tasla kaçamayan çocukların üzerine su atar. Sonra ortaya Akdede gelir. Bir taşın üzerine oturur, düşünmeye başlar. Arap bu sırada taşlarla suyun önüne taş yığılmaya başlar. Bunları önlemek için köyün çocukları Arabın bu hareketine karşı koymaya çalışırlar. Arap onları kovalar. Üzerine su atar.

Akdede ortaya gelerek der ki :

Akdede - Hey!... Bizim suyu kesme, yoksa aç kalırız.

Arap — Bana bu köyden, kız verin, suyun önünü açıyım.

Akdede — Köyün sonuncu kızını da bugün verdik, işte görüyorsun.

(Damat ve gelin bu sırada suyun içinden geçerler).

Onları gören Arap, suyun önünü açar. Damat ve gelin suyun içinde boğuluyormuş gibi hareketler yaparlar. Damat ile gelinin ağzına su damlatır. Bunun üzerine gelin ve damat canlanır, ayağa kalkarlar.

Herkes sevinir, su içine girer birbirlerinin üzerine su atarlar. Su içinde halay çekerler.

DEVE OYUNU

Oyun bir meydana oynanır. İhtiyar bir oyuncu deveyi seyirciler önünde gezdirir. Oyun alanının ortasına ateş yakılmıştır. Gençler bunun üzerinden atlarlar. "Sin - sin oyunu" oynanır. Bundan sonra oyun alanı ortasına bir ihtiyar gelir, bağırmağa başlar.

İhtiyar — Heyy! Bu köyün aksaplısı yok mu?

(Seyirciler arasından birisi cevap verir)

Ağa — Benim, ne yapacaksın?..

İhtiyar — Bu köye yerleşip iş yapacağım.

(Ağa yanındaki adamları ile konuşur)

Ağa — Peki, müsaade ediyoruz...

(İhtiyar çadırını kurarak ufak tefek şeyler satmaya başlar).

Adamın karısı ve çocukları vardır, bunlar da oyun alanı içindedirler.

ÇOCUKLAR — Baba karnımız acıktı, bize ekme, yiyecek verin, diye ağlarlar.

ADAM — Ulan, b... yiyesiler, biraz önce Akpınar önünde yediniz.

Adamın bir de beşikte bir oğlu vardır. Karısı hem beşiği sallar hem de ninni söyler. Beşiğe bir köpek yavrusu koymuşlardır. Beşik sallandıkça köpek havlar.

KADIN — Ağlama yavrum, seni kuçulara veririm, der.

(Bu arada bir gürültü olur).

İHTİYAR — Çocuklarım susun, bazı kimseler buraya geliyor, der.

(Gelenler başka bir guruptur. Onlar da köyün ağasından müsaade alır. Çeşitli işler yapmaya koyulurlar).

Yeni gelenlerin 2 tane de kızları vardır. Oğlanlar kızları kaçırlar, halk bu kızları kendi aralarında saklar. Kızların babası eline sopa alır. Oğlanların babasını yere yatırarak döver. Adam acı ile bağırır.

ADAM — Oğlum Ali... Hasan... neredesiniz?

Halkın arasındaki kızlar bağırır. Bura-

Uşak Yöresi'nden Ninniler

Derleyen : Ertuğrul TAYLAN

Uşak yöresinden yaşlı ana ve bacılar-pısı ile yakın ilişkisi olması dolayısı ile dan derlediğim "Ninniler"i Türk aile ya-sunuyorum :

Çamdan beşikler oyurdum
İçine güller doldurdum
Yavrum uyandııkça kaldır-

Halası var kelep saçlı
Nenni yavrum nenni...

Al beşik salladı kolum
Nenni yavrum uyusun
Uyusun da büyüsün...

Nenni yavrum nenni...

Nenni dedim hibayınan
Yüzün örtün abayınan
Allah seni bize versin
Saltanathı babayınan

Yağmur yağar his gibi
Yüreğim oynar kuş gibi
Üstüme gelen taş gibi.
Nenni yavrumu uyutama-

Nenler dedim beledim
Al bağırdağlar doladım
Seni bir Allahtan diledim
Neni yavrum nenni

Kuyumcular dökmez seni
Bezirgânlar satmaz seni
Alın desem (paraları) yet-

Uyutup da büyütmedim...

Nenniler dedim uyutama-

mez sana
Nenni yavrum nenni..

Nenniler dedim yüzüne
Uykular gelmiyor gözüne..
Yavrum anasına babasına
Gelir süzüne süzüne...

Uyutup da büyütmedim
Nenni telli kuzum nenni
Gerdanı benli kuzum nen-

Fırından aldım kara taşı
Adını koyduğum Bekteşi
Nenni yavrum nenni
Uyusun da büyüsün nenni..

Nennilerim benim olsun
Uykularım senin olsun
Küçücük kızım uyusun
Yüzünü güller bürüsün...

Nenniler dedim melingeçli
Gül dalları salıncaçlı

Nenni dedi dudulu dilim.

dayız! diye. Kızların babası eline bir meşâle alarak sesin geldiği tarafa gider. Orada ne kadar adam varsa hepsini döver.

ADAM — Sizler benim kızlarımı kaçırıp sakladınız ha... Öyle ise alın bakıyım... (Sopa ile önüne her geleni döver)

Köyün ileri gelenleri aracı olurlar, kızları, oğlanlara verirler. Kızların babası, aldığı başlık parası ile bir at alır. Meydandan ayrılır. Düğün hediyesi olarak kızlara da deveyi verir.

Halk neşe içinde oynar.

SAMIT OYUNU

Bu oyunu oynayacak olan 15—20 delikanlı, ellerini, yüzlerini siyaha boyarlar.

Gövdelerinin belden yukarısı çıplaktır. Ayaklarına beyaz pantolon vardır. Bu delikanlılara zirzop veya dilsiz denilir. Bunlar oyun boyunca hiç konuşmazlar. Bunların yerine reisleri olan ağa konuşur. Karar verilen günde zirzoplar başlarında ağaları olmak üzere köy meydanında dola-

nırlar. O gün "samıt" var, diye kimse sokağa çıkamaz. Yalnız erkekler o gün kahveye giderler. Zirzoplar başlarında ağaları ile kahveye girer. İçerde olanlardan kimse dışarıya çıkamaz.

Zirzopların ağası her önüne gelene sorar:

— Hey arkadaş!... Yolunla, yolda mısın? (Yol, para mânasına gelir).

— Yolumla yoldayım, diyen adam para vermek zorundadır.

Eğer adamın parası yoksa ağa yanındaki zirzoplara işaret ederek :

— Bre yarenler yakın şu adamı, der. Bunun üzerine zirzoplar başları ile peki, işaretini yapıp o soğuk havada adamı yakalayıp su oluğuna bırakırlar. Ağa bu sözleri kahvedeki her müşteriye sorar. Para vermeyen soluğu su oluğunda alır. Kahveden çıkılır. Sırayla bütün evler gezilir. Evlerden aynı usul ile un, yağ, şeker v.s. toplanır. Toplanan paralar ve yiyecekler ile sohbet odası açılır. Gençler burada toplanır. Yer, içer, eğlenirler.

Balıkesir Halk Dansları ve Kıyafetleri

Yazan : Türkân MERSİNOĞULLARI

A Oyunlarımız Dursunbey ilçesi Sarnıç köyü, Balıkesir merkez Pamukçu köyü ve Sındırgı ilçesi Işıklar köyü'nden derlenmiştir. Şimdiye kadar görülmemiş ve henüz Türk Folkloruna kazandırılmamış olan oyunlarımız, aslına sadık kalınarak alınmış ve orijinalliği kıskançlıkla korunmuştur.

Çevremizin folklor özelliği gereğince kadın ve erkekler ayrı oyunlarını, ayrı ayrı guruplar halinde oynarlar. Kadının oyunlarının ağırlık kazandığı oyunlarımızda simetri, yumuşaklık çok önemlidir. Yörük oyunlarımızın kaşıkla oynanması da bu bölgenin yörüklerine özgü bir özelliktir.

Oyunlarımızın çevremiz geleneklerine bağlı değişik özellikleri vardır. Hiç bozmadan tekrarladığımız bu özellikler düğün (çeyiz altı) törenlerinde yapılır. Rivayete göre bu törende dağıtılan ekmeğlerden yiyecek kız ve erkekler, en kısa zamanda kısmetlerine kavuşurlar ve evde kalmazlar. Aynı zamanda bu ekmeği yiyenlerin dişleri ağrımaz.

Oyunlarımız sahneye giriş sırasıyla :

a) GİRİŞ;
b) FİLİZ BOYLU YARIM (Kız Havası); Karşılıklı oynanan simetrik bir oyundur. Oyunun estetiği kadar müziği de ilgi çekicidir.

c) A GİZ SİNİ GELİYO;
Oğlan evi tarafından gelene hediye gönderilen sini içindekilerin, dedikodu yaratan durumu kompoze eden bu oyundaki türkü sözleri büyük önem taşır:

*A giz sini geliyo
Sini de neler oluyo
Ağalara varması
Yengeleri sarması
Sana gömlek geliyo
Nakışı yokmuş diyola
Ağalara varması
Yengeleri sarması
Sana pabuç geliyo
Ökçesi yokmuş diyola
Ağalara varması
Yengeleri sarması*

d) AŞAĞI YOLDAN;

Kadın oyunudur. Çok değişik şekillerde oynanır. Her türlü kompozisyon yaratmaya elverişli olan bu oyunu erkekler de oynarlar. Ancak o zaman oyun DAĞLI adını alır.

e) AKPINAR YAPISINA;

Bölgemiz Sındırgı - Işıklar köyünden derlenmiştir. Türkü ve oyunun kahramanı olan Emine Nine hâlâ sağdır. Konusu ve oyunu yanık bir aşk olayına dayanır. Bölgemizin kadın ve erkekleri tarafından çok sevilen bir oyundur. Oyun iki kişiyle veya toplu oynanır.

f) GÜRGENDEDEN UT YAPARIM;

Kadın oyunlarının tipik oyunudur. Kadının bengesini de denir.

g) TÜLLEK;

Grup ve iki kişi ile kaşıkla oynanır.

★

BALIKESİR İLİ YÖRÜK KADIN
GIYSİLERİ

Genç kız düğün giysileri :

1. Çorap : Yündür, yanışlıdır (nakış), tek veya iki, beş tığla örülür. Yanış isimleri: Eğmeli, Karalılar, Beşerli eğme, gibi.

2. Don : Büzme paçalı don veya dizlik denir. El dokumasıdır. İki parçalıdır. Yanışlı veya boyuna renkli çizgildir. Parçanın birinci kısmı ayakbileklerinden diz altına kadardır. İşli ve renkli çizgili olan kısım. Günümüzde bazı köylerde pazen veya basmadan yapılır. İkinci kısım ise dokuma ve düz renkli uçkurludur. Paçasının büzmesi iptir. Alt kısım her zaman yıkanmaz. Sökülmesi kolay olsun diye elde büyük dikişle üst kısma tutturulur. Üst kısım sık sık yıkanır. Yanışları: Almalı, Şıngırdaklı maşa gibi isim alır.

3. Ak göynek : Dokumadır, yanışlıdır, önden göğüse kadar açık; bir parmak eninde yakalıdır. Açık kısım küçük düğme ile tutturulur. Yanışlar arka etek veya ön etekte olur. Şalların püsküllü - püskülsüz; peşkirlerin uzun - kısa oluşuna göre değişir. Eğer şal saçaklı ise; arka etek kalça altına kadar işlidir. Şal saçaksız ise işleme bele kadar uzar. Peşkir kısa ve saçaksızsa ön

etek te işlenir. Yanışları da genel olarak yün iplikle işlenir ve renk mutlaka kırmızı ve göktür. Bu iki renk bölgemizde değişmez. Göynek dokunurken işlenir. Bazı obalarımızda kanaviçe ile işlenir. Yanış isimleri: Etek suyu, Gâvur kilidi, Ambar gözü vs.

Etek suyundan bele kadar işlenen kısım ise: Almanın bütünü, Almanın yarımı, Kabak içi, Kiriçli, Gülyanak Osman, Güllünün bütünü, Güllünün yarımı, Direkli ve Yarma gibi. İplikleri kök boya ile boyanır. Ek yerlerine püskül ve küçük mavi boncuk takılır.

4. İçlik : Diğer adı da DELME olan küçük yelek biçiminde, basmadan yapılmış renkli su taşları veya ince şeritlerle süslü göğüs altından geçen ve sütyen vazifesini gören astarlı bir giysidir. Ak göyneğin üstüne giyilir. Bazı obalarda beyaz göynek düğmesiz olduğundan teni göstermemek için boyundan bağlanan büzgülü YAKALIK veya Türkmenlerde DÖŞCELİK denen örtüler vardır. Günümüzde pazen, basma ve ipekliden yapılmaktadır.

5. Üç Etek : Diğer adı da TELLİ olan ve çok önceleri dokumadan yapılan bugün yine fakir köylerde dokuması giyilen bir giysi çeşitidir. Bölgemizde ikiyüz seneden

beri Fransız ipeğinden yapılanları, Canfes, Altıparmak, Tren yolu, Karagülmez, Allı top gibi adları vardır.

6. Şal : Dokumadır. Genel olarak yündür. Pamuklu olanı da vardır. Yün olanlar iki parçadan dokunur, kare şeklindedir. Her iki parça da ayrı yanışlıdır. Obalara göre değişir. Saçakları uzun olanlar (Avşar şalı) olduğu gibi kısa, küçük beyaz boncuklu dokuma saçaklıları da vardır. Beli sıkı ve soğuktan korunmak için kullanılır. Uzun saçaklarına mavi boncuk, yılan başları, mecdiyeler takılır.

7. Peşkir : Yündür, Pamukluları da vardır. Obalara göre değişir. Genel olarak güvez ve siyah renkli olur. Üstleri sıvama yanışlıdır. Eklidir, araları boncuk ve püskülle süslenir. Üst bağları yılan başı ve gümüş paralarla süslenir. Bağları dokumadır, sepet vazifesi görür.

8. Püskül bağ (Kolan) : Dokumadır. Yündür ve çok çeşitlidir. Obalara göre değişir. Süslü olanlarının uçları beyaz boncukla işlenir; bazen de yılan başları, mecdiyeler, düğmelerle süslenir.

9. Tahta Kuşak (Aynalı - Şıngırdaklı Kuşak) : İki veya tek yuvarlak parçalıdır. Palaskayla bağlanır. Bazısının her tarafı gümüştedir. (Gelinimizde olduğu gibi)

Balıkesir Necati İlköğretmen Okulu Kız Oyunları Topluluğu 1974 Türkiye Liselerarası Halk Dansları Yarışması'nda 131 okul arasında 3. lüğü, kıyafette de 1. lüğü almıştır.

Folklor - Folklore

— II —

Yazan : Rıza, Tefik (BÖLÜKBAŞI)

Genç kızlar bağlar. Evli kadınlar kemik bağ bağlarlar. Obalara göre değişir. (Yen-ge kadınların üstünde görünenler Kemik Bağdır.)

10. Baş : Örtüler Obalara göre değişir. Genel olarak içi dolu Yazma denileni kullanılır. Oyaları çok değişiktir. İnce İÇİ DOLU YAZMA'lar güvez renklidir, karanfil - Ak boncuk oyalıdır. Karanfilli Yazma adını alır. Yalnız ak boncuklu olursa KARYAĞDI OYALI YAZMA adını alır. İçi Dolu Yazmalarda pul, Ak boncuk, Parlak kesme oyaları vardır.

a) Başlık (Kasnak) : Altın, gümüş, Mangırdan olur.

b) Sakak : Başlık yerine kullanılır. Altın düğme bağcıklıdır. Üstüne GÜLGÜLÜ (İki renkli çeti bezi) veya KREP, ÇEKİN-BEZ bağlanır. Onun üstüne de içi dolu yazma bağlanır. Eğer başlık bağlanmıyacaksa oyah yazmalar oyaları görülecek şekilde katlanır, yazmanın içinden ya da üstünden sıkılır. Başlık altına boncuklarla işli süs konur. Bunun üstüne de gümüş (Siyec'ler) takılır. Bölgemizde Türkmen aşiretlerinde başlıktan sonra on iki renkli örtü bağlarlar. (On iki İmamı temsilen.) Başlık altın ise Urbiye, Çeyrek altunlardan meydana gelir; ayrıca üç büyük altın da eklenir.

Başlığın üstünde şayet Tepelik varsa Tepelikten aşağıya çeyrek altunlar sallandırılır. Bazan da saçların ucuna konur. Tepelikler yerini Tabaklara bırakmıştır. Gelin başlarına bu gün tabak konulmaktadır. Gelin başları Obalara göre değişir.

c) Yan Boncuk : Başlık ya da Sakağın yanından sallandırılır. Küçük mavi, kırmızı boncuklarla işlenir. Zülüflerin yanından çıkarılır.

SAÇLAR : Mutlaka melik örgülüdür; bağları dokumadır. Saçlara mavi boncuk ve nazarlıklar takılır. Saçın gürlüğü ile melik sayısı değişir.

ELLER : Mutlaka ÇATKILI - ÇATMA cıdır. Yörük kınası, bu özelliği ile ayrılır. Gelinlere ayrıca ayak bileklerine kalar kına yakılır.

TAKILAR : Altın, akik, boncuklar, çitlenbik ağacından çobanların yaptığı ak boncukla karışık kolyeler, küçük boncuklarla bez üzerine işlenen ve boyuna sıkı sıkı bağlanan BOĞMALIK'lar vardır.

a) Altın : Nişanlı olan yörük kızları ile

genç gelinler takar, genç kızlar takmaz. Zenginlikle orantılıdır. Nişanlı kız ve gelinlerde altın bir nevi başlık olarak istenir. Altın çeşitleri olarak bir kıza; bir armalı, 8—10 tane 300 lük, 3 Beşibiryerde, 6 tane sarılıra, yeteri kadar 80'lik altın istenir. En fakir bir genç kıza 8 tane 300 lük ve 2—3 tane sarı lira istenir. Gündelik olarak boncuklu kolyeler çok kullanılır.

b) Bilezik (kolluk) : Gümüş, bakır, piring'ten olur. Kendinden nakışlı, altları açık, üstleri taşlıdır.

c) Yüzükler : Genel olarak gümüş ve renkli taşlıdır.

ç) Göğüslük (siyec) : Gümüş zincirli ve renkli taşlıdır. Başa ve göğüseye takılır.

★

SİZE SUNDUĞUMUZ GELİN VE GELENEĞİMİZ

Bölgemizde Yörükler (Yağcıbedir, Karakeçeli, Kızılkeçeli, Gobaş, Türkmen olarak) ayrıldığı için Gelin başları ve Gelin giysileri farklıdır. Gelin giysilerimiz Balıkesir Merkez Şamlı Bucağı Düzoba Köyü Yörük Gelin giysisidir. Başlı Balıkesir Bigadiç ilçesi merkez Kırca köyü Yörük Gelin başlığıdır. Başlık köyde bir tanedir ve her genç kız düğünlerde gelin olunca giyer.

Tepsi içinde Oğlan evinden bütün Gelin kıyafetiyle birlikte gönderilir. Pullu, oyalı, al - yeşil yazmalıdır. Bazı obalarda 3 ile 12 oyalı yazma ve gelin teli tepeliğe tutturulur. Altına al örtü bağlanır. Buna Tellisan denir. Başlık altındır (bizim gelinde olduğu gibi). Başlığın kafada durması için ya sakak ya da tülbent bağlanır. Başlık üstüne renkli tüyler ve çiçekler sokulur.

GELİNLİK : Bütün obalarımızda al ve alın fonlarıdır. Genel olarak birman, divitin, ketenden yapılır. Gelinlik belden bümeli veya etekleri fırfırlıdır ya da robadan süslüdür. Gelinlik altına yeşil fistan onun üstüne al gelinlik, onun da üstüne altıparmak üç etek, onun üstüne telli üç etek, onun da üstüne fermana ya da kadife ceket giydirilir. Bunların da üstüne tah-ta kuşak bağlanır.

DON : Büzme paçalı, al veya yeşil renkli olur. Eğer yeşil fistan giyilmemişse don yeşil giyilmişse don al olur. Obalara göre değişir. Bu özellik Gerdek ertesi giyilir.

Folklorun sermayesi, sâdece atasözlerinden ibaret değildir, demiştim. Gerçekten de bu deyimün şümül dairesine giren bütün bir "millî edebiyat" var. Bir edebiyat ki, en ince, en nazik insanî duygular için bir çok güzel ve şairâne örnekler arzedebilir. Sonra edebî türlerin her biri için örnekler vardır. Lyrique (yâni âşıkane), Epique (yâni destanı), Dramatique (yâni fâcia çeşidinden), Romantique (yâni romanımsı), hattâ felsefî eserler vardır ki sahipleri belli değildir. Bu edebiyat o kadar zengindir diyebilirim. Özellikle pek dinç ve diridir. Onun dilindeki tavır ve büyüleyici edâ, kuşkusuz edebiyat-ı resmiyemizin çok yapıtlarında yoktur.

Lisan-ı millî [halk dili kasediliyor] —kelime sayısı itibarıyla— yazın dilinden elbette daha zengin değildir. Fakat onda ne garip ne i'cazlı bir füsûn-ı edâ (charme de l'expression) var ki birkaç sözle bir çok şeyler söyleyebiliyor. Hattâ ifâde yanlışlarına, söz eksikliklerine rağmen, sözün bildirdiği anlam çoğun, ibârenin havsala-sına sığmayacak ince sözleri (mazmunları) kapsar. Çocukluğumdan beri, sevdâ yaratan âhengine vurgun olduğum şu beyte bakınız :

"Ateşim yanmadan dumanım tüter
Viran bahçelerde bülbüller öter"...

Obalarımızın bazılarında Gelin babasının evinden genç kız giysisi ile çıkar.

GELİN ÇORAPLARI :

Çok süslü ve yündür. Kundura ile giyilir.

GELİN CEKETİ :

Kırmızı veya yeşil kadifeden olur. Çok süslüdür.

TEPSİLER :

Oğlan evin'in zenginliği ile sayı değişir. Mutlaka tepsilerde Gelinin gelinlik giysileri, kınası, Gelin çöreği, helvası gönderilir. Gelin atla gelirse halı heybesinde ekmele helva getirir. Attan indikten sonra ekmele parçalanır, herkese dağıtılır. Yağlı çöreklerin üstüne paralar konur. Ayrıca bir tepside de kesilmiş bütün bir kuzu kuz evine gönderilir.

Bu sekiz söz (kelime) ne kapalı hasret-tir, ne gizli duygular beyan ediyor. Ve ne kadar sevdâvî (melancolique), ne kadar da içten bir tavr-ı beyân ile söylüyor!

Hapishane-i Umûmî'de bir gece bir türkû dinlemiştim (1). Berrak ve yüksek bir sesle söyleniyordu. "Urfa ağzı" diye bilinen o tasalı, tasa verici (gamkin) edây-ı musiki [müzikal ezgi], o sözlere —tanımı güç— bir füsûn-ı te'sir veriyordu. Uzaktan işittiğim bu türkûnün dizeleri arasında sıkı bir bağlantı hissetmedim. Fakat, o rabıtasız tümcelerin arasında saklı — gizli olan anlamları tamamiyle telâkki edebildim. Ve derhal nazargâh-ı tahayyülümde bir tablo teressüm etti, hem her ne zaman o kıt'ayı — bugünkü gibi— hatırlasam, boşluklara dalgın - dalgın bakan gözlerimin önünde bir evren teressüm eder. Öyle Ortaçağ'dan kalma bir (Zincirli Han), türlü - türlü adamların o han kapısında yığılması, binek hayvanları, Posta tatarları [eski devrin atlı postacıları] bunları hep birer birer, en ince ayrıntılarına kadar görürüm ve öyle bir yer vardır, orada bizzat bulunmuşumdur sanırım. Bana işte öyle garip ve açık bir (evocation) veren şu türküdür :

"Kır atı bağladım Zincirli Han'a,
Kırkyılda bir yiğit gelmez meydana,
Doğuran anaya rahmet okuna."

Vurma Yakup, vurma! Yaram derindir
Yaram sâvulursa Allah kerimdir!"

Zahiren pek ilintili görünmeyen şu dizelerin arasında nice cümleler daha saklı ve anlamlı değil midir? Şu beş küçük satır, âdeta olayların bir destanını söylüyor. Birinci dizeyi dinler dinlemez anlıyoruz ki bir kabadayı, bir yiğit geliyor ve teessüfü gerektiren bir kazaya mâruz olmuş, galibâ vurulmuş ve tehlikeli bir yerinden yaralanmış! "Kırkyılda bir yiğit gelmez meydana!" deniliyor, övülüyor. Lâkin heder olması ihtimalinden de endişe ediliyor, demek. Onu doğuran mutlu anaya rahmet okunuyor. Fakat, yarası her ne kadar derin ise de henüz ölmemiş, hem kendisine kıyanı da biliyor. Yakup vurmuş! Belki

de rakibidir. Lâkin "Besa" veriyor: "Yaram iyi olursa Allah kerimdir. Ben bunu onun yanına komam!" diyor.

Şu tümceler aracılığı ile bütün bu anlamı çikaran (zihin), bizzarure olayı ihya ediyor ve "musavvir-i endişe", gerek olay kahramanının, gerekse Yakup'un durum ve ününe uygun birer çehre resmediyor. Zincirli Han'da bağlı duran kır atın bile, hırçın bir sabırsızlıkla yerinde eşindiğini ve yaralı olan Ağa'sını görmek istediğini insan tasavvur ediyor. Sonra bütün bu levhaya bir çerçeve yapıp onu süslemek için artık Zincirli Han'ı, ortasındaki şadırvanı, etrafındaki meydanı, yıllardan kalmış çınar ağacını, geniş yalaklı ve musluksuz çeşmesini ve bu çevreye yakışır kıyafette bir sürü adamları, nalbant dükkânını hâsılı her şeyi düşünüyor. Gerçekte aslı olmasa da tahayyül [düşlem] ediyor, icâd ediyor, resmediyor, mükemmel bir büyük tablo yapıyor. İşte evocation denilen o büyüleyici etki, budur.

Bilindiği gibi şiirin çeşitli türleri, bir tekâmül eseridir. Ve her ulusun şiiri aynı tekâmül evrelerini geçirecek çeşitlenmiştir. Âşıkane olmuş, destan olmuş, didactique [ta'limî - öğretici] olmuş, türkü [chanson] olmuş, ilh (2). Bütün bu çeşitlemeler [tenevvüât], terakkiyat eseridir. Hattâ vaktiyle söz, ezgiden; şiir musikiden; musiki oyundan ayrı değilmiş. Hâlâ bugün ilkel toplumlar bireyleri [efradı] hem şarkı söyler, hem de raks eder [oyun]. Eski Yunaniler'de bile şâirlerin pek çoğu "rhapsodes - rabsod" idi. Tıpkı bizim diyar - diyar gezen ve şiiri sazla söyleyip çalan "Çöğür Şairleri" yani Âşıklar gibi!

Ortaçağ Avrupa'sında Trubadur (Toubadours) şâirleri de bu cinstendir. Yalnız şu kadar fark vardır ki, bunlar özellikle Ehl-i Salib'i [Haçlılar'ı] kutsal savaşa kışkırtmak [özendirmek] ve yüreklendirmek [teşci'] için de heyecanlı şiirler "inşad ve terennüm" etmekle seçkin ve ünlü idiler. Kendileri için bu âdeta bir görev, sonra bir meslek olmuştu.

Şimdi bu şiir çeşitleri arasında bir tür vardır ki haysiyyeten "türkü" ile "destan" arasında bir şeydir. Dış şekli itibariyle gerçekte bir türküden başka bir şey değildir, denebilir. Fakat, aşk türküsü de değildir. Bir yiğitin kahramanca tavrını ir-

lar(teganni eder) bir türküdür. Bunun Frenkçede adı "chanson de geste" dir ve Avrupa'da pek güzel örnekleri vardır ki Ortaçağ'dan kalmıştır. "Chanson de Roland" gibi. Bu türlü şiirler henüz "türkü" nün destandan pek temayüz etmediğini gösterir bir tekâmül evresine örnek arzettiği için pek önemlidir.

Bizde belli başlı örneklerine rastgelemedim. Fakat türkü tamamen o cinstendir. Türküdür. Bir yiğidin başına gelen feci bir olayı terennüm eder. Aşkın acılarını değil. Örneğin:

"Drama köprüsünü, Hasan, gece mi geçtin?

Ecel serbetini, Hasan, birden mi içtin?

Çek martini Debreli Hasan Dağlar inlesin!"

İşte bu da bir türküdür, fakat âşıkane değil, Debreli Hasan adında bir kabadayının türküsüdür; yani destan da sayılabılır (3)..

Hasret acısı ile ilham olunmuş olan şu aşağıdaki türküye bakınız, ne kadar değişiktir. Bu güzel şiir "Eğin [şimdi Kemalîye]" şehrinin pek ünlü bir türküsüdür.

"Ağam (4) atın terkisini bağlıyor

Bu ayrılık yüreğimi ağlıyor,

Bakdım ağam usul - usul ağlıyor,

Gel ağam, gül ağam (2)! gel de gene git,

Akan gözüm yaşın sil de gene git!

Eğin vıran olmuş, bülbül ötmüyor,

Ağam ırak yolda, elim yetmiyor,

Sayı (5) tutam dedim, sayı gitmiyor,

Gel ağam, gül ağam! gel de gene git,

Akan gözüm yaşın sil de gene git!"

Hasretli gönüllerin çığlığı, ayrılık acısının iniltisi olan bu sözlerdeki "samimiyyet-i edâ" hiç kuşku götürmez. Lâkin bu sözler kimindir? Evet kimindir ki, en doğru, en ciddî, en doğal bir aşk ile sevdiği kocasının ayrılığına bu hıçkırıklarla ağlıyor ve gönülden ağlıyor. Kimbilir: Yalnız şu kadarını bile biliyoruz ki, geçinmek derdi ile, askerlikle ve daha türlü - türlü zorlayıcı nedenlerin (esbab-ı mücbirenin) ibramıyla karısını, evini barkını terk etmeğe mecbur kalmış ve ihtimal ki bir daha dönmemiş, adı - sanı batmış binlerce ve binlerce vatandaşlarımızın hasretli karıdır. Belki henüz pek yeni gelinlerdir ki, asıl bu gurbet felâketinin "sitemdide" kurbanı oluyorlar ve ruhlarını tutuşturan bir özlem ateşini bu "ah-ı serd" ile, bu yürekten kopan "eninler" ile biraz yatıştırarak

istiyorlar. Her halde bu şiir [yani Eğin türküsü] falan ve filân kadının sözü değil alehtlak [ayırt etmeden] Eğinli bir kadının, memleketinde tek kalmış [Ağa'sı gurbete gitmiş] bir Türk kadınının, bir yeni gelinin "figan-ı hasreti" dir. Bu türlü şiirlerin [türkülerin] sıfat-ı kâşifesi (impersonnel - kişilikle ilgisiz) olmasıdır. İşte asıl "Folklor" bunlara derler.

Vâkıâ hepsi böyle tasa doğurucu karamsarlık verici değildir. Ulusal yazınımızda bir kısım şiirler de var ki, örneğin yine türkü nevinden oldukları halde pek "şüh ve şen", hattâ bâzan pek lâubali [senlibenli] duygulara tercüman olurlar. Bu gibi sözlerin üslûbu da [ezgisi de] kıvraktır. Sonra "Hece" tertibi onbir değil, yedidir (4). Söz gelişi:

"Çile bülbülüm, çile!

Çiğ düşmüş gonca güle

Sevgili yârim geliyor,

Yüzüme güle güle"...

(Çilemek bülbülün dem çekerken çin çin diye ötmesine derler).

Zarif dörtlüsü gibi.

Bu türkülerin çoğu kibar meclisinde, saz ehlinin [söyleyip çalanların] zevkine tahakküm edebilmiştir. Örneğin:

"Yattım yârin dizine,

Baktım elâ gözüne,

Cilvesine dayanamadım,

Güneş doğmuş uyanamadım,

Ufacık fidan boylum,

Çakırım, senden ayrılamadım!"

Fıkralarıyla ve "şuh-şâtır" ezgisiyle olan "türkü" gibi ki, buların sözleri de, ezgisi de ulusundur [bilhassa Mâni gibi] ve ağızdan ağıza dolaştıkça değişmelere uğramaktan da kurtulmaz.

Bu tarz üzere bilgece (hakımane) denecek kadar düşünceli sözler de söylenmiştir ki, yine sahipleri [yazanı - söyleyeni] belli değildir. Zannedirim bir evde "Levha" şeklinde görmüş olduğum şu dörtlü o kabilindedir ve pek güzeldir."

"Mal sahibi, mülk sahibi,

Kimdir bunun ilk sahibi?

O da yalan, bu da yalan,

Biraz da gel, sen oyalan!"

Ne kadar "mûciz", ne kadar güzel Türkçe değil mi? Özellikle, ne kadar doğru değil mi? Bu "fâni dünyaya" kim sonsuzluğa kadar kazık çakmış! Kimin evi nihayet

bir gün başkasının "kabza-i tasarrufuna" geçmemiş. İşte Doğulu böyle düşünür. İşte o düşünüşün de bundan iyi felsefi düstürünü görmedim. Herhalde ünlü şâirimiz Nedim'in bir köşk vasfında:

"Kasr-ı rûh ezâ değil, hüsn-ü behâ me'vasıdır"

Zarif dizesi ile başlayan mâruf kasidesini okuyup da o "sefahat ve seadet" devrine ziynet veren o "kâşânelerin" bugünkü harabeye dönmüş yerlerini görünce, insan yukarıdaki dörtlünün doğru bir felsefe öğrettiğini teslime mecbur oluyor.

Ne yazıktır ki biz bu yazını [halk edebiyatını] kâş ediyorduk ve araştırmaya da tenezzül etmiyoruz. Halbuki, ecnebiler buna çok önem veriyorlar. Aziz dostlarımdan Macarlı Prof. İgnas Kunoş Türk [Halk] masallarını, bilmecelelerini, türkülerini, oyunlarını, toplamış ve büyük bir kitap vücuda getirmiştir (5).

Bu mülâhazatım bir giriş niteliğindedir. Bu yazının her dalını ayrı ayrı inceleyerek pek nâdide ve işitilmemiş örnekler arzedeceğim. (S o n)

(1) Mahbusiyetime sebep sarhoşluk değildi [Filozofun dip notu]. Rıza Tevfik, İttihatçıların muhalifi idi. Bir makalesi yüzünden bunlar tarafından tutuklanıp, Sultanahmet'teki "Hapishane-i Umûmî"ye gönderilmişti. Filozof, hapisliği sırasında "Hayyâ-lel-Felâh" başlıklı edebî - felsefî bir de makale yazmıştı. Rıza Tevfik'in bu makalesi, devrin ünlü bir edebiyat dergisi olan "Rûbab" da çıkmıştı (Ülkütaşır).

(2) Ta'limî, yani mevize [vaiz] kabilinden olarak veyahut bir şey öğretmek için yazılan manzûmelerdir ki, mânây-ı hakikisi ile şiirden sayılmazlar.

(3) Debreli Hasan, Makedonya dağlarında senelerce şakilik yapmış olan bir arnavuttur. Hayatı, tıpkı Çakırcalı Mehmet Efe gibi şakavet maceralarıyla doludur. Bu havalide büyük ün salmış ve adına bir türkü dahi yakılmıştır. II. Abdülhamit'in çıkardığı genel aftan (1900) istifade ederek düze inmiştir. Hayatının kalan kısmını, Kavala'da bir bütün fabrikasının bekçiliğini yaparak geçirmiştir. Murat Serpoğlu tarafından Tercüman gazetesinde (1973-1974) Debreli'nin hayatı uzun bir tefrika halinde yayımlanmıştır (Ülkütaşır).

(*) Ağam (burada) kocam, zevcim demektir.

(**) Birincisi, buraya gel anlamına; ikincisi

Yazan : Kerim YUND

Genellikle bir düşünceyi, bir durumu bildiren söz dizisine cümle deriz. Bu kavram, Atasözü, Deyim daha başka özlü sözleri de içine alır. *Sav* adlı düşünce ruhunu; cümle denilen çeşitli kuruluşlardaki kaplar, kapçıklar içinde tutarız. Bu kapların, eski deyimle, zarfın yapısı, rengi, boyu, özel bir araştırma konusudur. Zarfın içindeki ruhun da çeşitleri sayılamıyacak ölçüdedir. Bu kez, savları saklayan güzelim barınaklardan yalnız, "Sorulu" biçimlerdekilerden bir bölümünü, sayın okurlarımıza sunuyoruz. Değerli folklorcu Aydın Oy, "Tarih boyunca Türk Atasözleri" kitabının 95. Sf. sinde:

"Sayıca az olmakla birlikte bir takım atasözlerimiz sorulu cümlelerden kurulmuştur. Soru, atasözünün ancak dışında görülen bir öge olup anlamında cevap bekleyen bir durum yerine, kesin bir yargı, temel bir kavram yatmaktadır. Bu gibi atasözlerimizde anlatım, daha değişik ve etkili bir sözle verilmek istenmiştir."

diyerek, bizim epey uzunca bir süreden beri üzerinde durduğumuz "Sorulu Savlarımız" diye adlandırdığımız konuya değinmiştir. Kuşku götürmez ki, azlık çokluk bir realite ögesi değildir. Bizim derlediğimiz "Sorulu Savlar" oldukça çoktur. Bununla birlikte olayın belirtilmesine, gelişine göre hem düz cümle, hem sorulu cüm-

de "gül [çiçek]" ile hitab-ı gaybidir. (***) Arapça "Sâ'i" den bozmadır. Posta tatarı demektir. Türkçesi "Çapar"dır; hızlı giden anlamındadır.

(4) Ünlü Paul Verlaine [Pol Verlen] yekûn sayısı tek heceli dizeleri daha âhenkli olmak üzere tavsiye ediyor. Dikkate sayandır ki. Türk ruhu bunu kendiliğinden duymuştur. Çünkü bizde "onbirlik" ve "yedilik" dizeler esastır.

(5) Kunoş'un bu toplamaları büyük bir cilt halinde ünlü Türkolog Prof. W. Radloff'un "Türk Halk Edebiyatı" adlı külliyyatının 8. kitabı olarak çıkmıştır. Bu derlemelerin bazı parçaları "Türk Halk Edebiyatından Örnekler" adı altında (konferanslar halinde), Velet Çelebi (İzbulak)'nin bir önsözü ile 1925 yılında Türkiye'de de basılmıştır.

le, hem de başka cümle biçimlerine girmektedir. Bu yönü ayrı bir yazı ile belirtmeyi daha uygun buluyoruz.

Bir bölüm savlarımız da yalnız "Sorulu cümle" olarak kalmayıp: soruyu sorduktan sonra karşılığını da vermektedir. Bu gibi savlara "Karşılıklı Savlar" ya da "Sorulu - Karşılıklı savlar" adını veriyoruz. Bundan sonraki sayılarda sunacağımız örnekler "Sorulu - Karşılıklı Savlar" cümleleri, çevresindekiler olacaktır. Daha sonraları da, "Konuşmalı Savlar" kapsamına girilecektir.

Sorulu savlarımızın, sayıca bir kaç yüze çıkarılması olanağı vardır. Biz bu yazımızda onlardan bir bölümünü sunuyoruz.

— A —

Abacı, kebeci, sen neci?
Aç ayı oynar mı?
Ağacın yemişini ye, kabuğunu soyma?
Ağzın fal mıydı?
Ağzın yarım mı?
Ak yorak, kara yorak hepsi sana mı gerek? (Yorak: deri, meşin)
Alışmamış köt, don mu tutar?
Alışmamış köt don tutar mı?
Aç buldu da alaç mı kaldı? (Alaç: Ala aç; yarı aç)

Ana gezer kız gezer bu çehizi kim dizer?
Anan güzel idi hani yeri, baban güzel idi hani evi?
Anladık yel değirmeni ya suyu nerden gelir?

Anladın mı bamyanın faziletini?
Aşağı mahalle sen misin,yukarı mahalle şen misin?

Atan soğan, anan sarımsak, hardan olduk, gülün şeker?
Azrail, kardeşin olsa kaç gün yaşarsın?

— B —

Balık kokarsa tuzlanır. Ya tuz kokarsa ne olur?

Balı olan bal yemez mi?
Balın yoksa bal dilin de mi yok?
Bana da mı lolo?
Bana mı kül yutturuyorsun?
Bayram değil seyran değil eniştem beni niçin öptü?

Belin polatdan mı?
Ben çeledi, sen çeledi ata kim verir otu?

Ben senin karanlık yerde göz kırptığını ne bileyim?

Benim, yaram ağrıyor senin neren ağrıyor?

Beş kardeşi gördün mü?

Beş parmağın hangisini kessen acımaz?

Bey mi yaman el mi yaman?

Bilgili ile bilgisiz müsavi olur mu?

Bir akıl, yaza mı yeter, kışa mı?

Bir kara kuzgun ağrır mı?

Bizim köpek sizin köye balta getirdi mi?

Buğday ekmeğin yoksa, buğday dilin de mi yok?

Buldun bir koyun, ye de doyun, nene lâzım senin oyun?

Bu perhiz ne? Bu lahna dolması ne?

Bu sıcağa kar mı dayanır?

Büyük, büyüklüğünü bilmezse küçük küçüklüğünü bilir mi?

— C —

Cankurtaran yok mu?
Cehennemden ateş alıp da nerede yatacaksın?

— Ç —

Çıkacak bana cefa ne?
Çıkısını mı boşaltacağım?
Çömlelden yağım mı eksilir?
Çörek otu susam mı, o da benim tasam mı?

— D —

Davulla, zurnayla düğün olur da, çingene ağasının haberi olmaz mı?

Dayım kim, gâvur kim belli değil?

Değirmen döner ama suyu nereden?

Derviş gördün, külahını görmedin mi?

Devegülü de mi, olmadın? (Deve gülü: Hayvanların yemediği bir ot)

Deve kadar güydün de kulağı kadar güyemedin mi? (Güymek: Sabr etmek)

Devenin yükünü karınca çeker mi?

Dile benden ne dilerse?

Dil mi güzel, yüz mü?

Düşmanın yoksa, kardeşin de mi yok?

— E —

Ekmeğine kuru, ayranına duru mu dedik?

Elimin tersini gördün mü?

El mi yaman, bey mi yaman?

Ereğli yok iken, armutun adı ne idi?

Ermeni gelini gibi ne süzüluyorsun?

Eşeğe bindik de sallanması mı, kaldı?

Eşeğin yoksa, enişten de mi yok?

— F —

Filan yerin somunu büyükmüş sana ne? — G —

Gökten taş mı, yağar?

Görenedir görene; Köre nedir, köre ne?

Görünecek minare miyim?

G . . . de (baytaran) mı kokar? (Baytaran: Güzel kokulu bir bitki, baytaran otu.)

G . . . ün dişi mi var?

Gözüme mi, yoksa sana mı inanayım?

Gözümle gördüğüme mi, yoksa sana mı inanayım?

Göz var ise "Kaş" ta ne işin var? (Kaş: Antalya'nın bir ilçesi)

Güttüğüm domuzu bilmez miyim?

Güvendiğimiz dağlar size de mi yağdı kar?

Güveyilik kim etmez kıızı kim dilemez? Güzele ne (kosan) yaşar?

— H —

Hancı sarhoş, yolcu sarhoş, ne haldesin odabaşı?

Hancının arabı kayp olmuş kime ne?

Hancının horozu ölmüş yolcuya ne?

Hangi bakkala tıraş oldun?

Hangi dağda kurt öldü?

Hangi gâvur öldüğünü bilmez Vay Vasil çağırır?

Hangi gün var ki akşam olmaya?

Hangi peygambere ümmet olacağımızı şaşırдық?

Hangi taş katı ise başını ona vur?

Hastanın halini sağlar ne bilir?

Her alı yeşili bitirdik te fıstıklı yeşil mi kaldı?

Her kadının adı var. Kadıncız'ın adı ne?

Herkesin canı can da benimki patlıcan mı?

Her yuvarlağı ceviz mi sandın?

Hiç bilenlerle bilmeyenler den olur mu?

Horasan'da halı dokunur, enliliğine mi dokunur, uzunluğuna mı?

— İ —

İçtiğin üzüm suyu mu,döktüğün yüzün suyu mu?

İn misin, cin misin?

İnsan görürsün, yüreğindeki ne bilirsin?

İt boka tövbe eder mi?

Karadeniz'de gemilerin mi battı, ne düşünürsün?

Karamürsel sepeti mi, sandın?

Karganın, karısın (Yaşlısını) kim bilir,

kişinin alasını (Hilesini) kim bilir?

Karlar yağsa, kış değil mi, kişi halini bilse hoş değil mi?

Kelle mi götürüyorsun?

Kel nerede, Azapbaşı hamamı nerede?

Kırk yıllık kâni olur mu yani?

Kimin adını soruyorsun sen?

Kim kazanır malım seni, kim gönenir malım seni? (Gönenmek: Gönül rahatlığı ile kullanmak)

Konyalı mıdır, gündüz külahlı gece silahlı?

Koz (ağacı) olur da kovuğu olmaz mı?

Köpeksiz köy buldun da deyneksiz mi geziyorsun?

— M —

Malını yemiş de ölmüş var mı?

Meyhaneci olur da, şarap içmez olur mu?

— N —

Ne mal yedin?

Ne halt ettin?

Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli?

Nerde aç oradan kaç?

Nerde aş, oraya yanaş?

Nerde birlik orda dirlik?

Nerde çalgı orda kalgı?

Nerde çokluk orda bokluk?

Nerde hareket orda bereket?

Nerde Şam, nerde Bağdat?

— O —

O abacı, bu kebeci, sen neci?

Onmuş atanın, onmuş evladı mıyız?

Od ile pamuğun yoldaşlığı ne?

— Ö —

Öksüz güler mi, gülerse onar mı?

Ölü kim ki, mezara koyan kim olsun?

Ölür müsün, öldürür müsün?

— P —

Peştemal mı, kuşattık?

— R —

Rahat kıçına mı battı?

— S —

Sen ağa, ben ağa, bu ineği kim sağa?

Sen dede, ben dede bu atı kim tımar ede?

Seninki can da benimki patlıcan mı?

Sen zot ben zot bu ineğe kim verir ot?

Sıkı mı?

Sizin ayağınız sekili mi? (Seki: Atların bileklerinde bulunan ak renk olup Türk'lerde uğurlu sayılır.)

Su elin, çeşme elin musluk kimin?

— Ş —

Şeriaddan taş mı düşer?

— T —

Teknede hamur mu o da benim umurum mu?

Tere almaz, tere satmazsın sebze pazarında ne işin var?

— U —

Ufak tefek gördün de Karamürsel sepeti mi sandın?

Utanmayı nerede satarlar?

— Ü —

Üzümünü ye de bağını sorma?

— V —

Var mı bana yan bakan?

— Y —

Yanan harmanın öşürü mü olur?

Yararına mı, zararına mı?

Yar ölürse yare ne, ben ölürsem çare ne?

Yaşı ne, başı ne?

Yazı mı, tura mı?

Yediğin balı biliyor musun?

AKŞEHİR İ. ULUSLARARASI NASREDDİN HOCA ŞENLİKLERİ

Yıllardan beri yapılan Akşehir Nasreddin Hoca Festivali bu yıldan itibaren Uluslararası Şenlikler'e dönüştürülmüştür. Bu nedenle 5—9 Temmuz 1974 günleri arasında Akşehir'de çeşitli şenlikler ve Uluslararası Yarışmalar düzenlenmiştir.

Şenlikler, 5 Temmuz günü Nasreddin Hocayı temsileden bir Akşehir'linin Akşehir Gölü'ne yoğurt çalması ile başlamış, bunu şehir stadında günün önemini belirten konuşmalar izlemiştir. Daha sonra Hoca'nın türbesi ziyaret edilmiş, sergiler açılmış, Halk Dansları Topluluklarımız, Mehter Takımı gösteriler yapmıştır. Eşekler arasında yapılan yarış ta ilgi toplamıştır. Nasreddin Hoca Seminerinde tanınmış bilim adamlarımız Hoca ve Fıkraları üzerinde konuşmuşlardır.

Şenlikleri açmak üzere Akşehir'e gelen Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit, Uluslararası Karikatür Yarışması'nda birincilik ödülünü kazanan İspanyol karikatüristi Vasco de Sola'ya Büyük Ödülü bizzat vermiştir.

Halk Oyunlarımızın Dış Ülkelerde Temsili

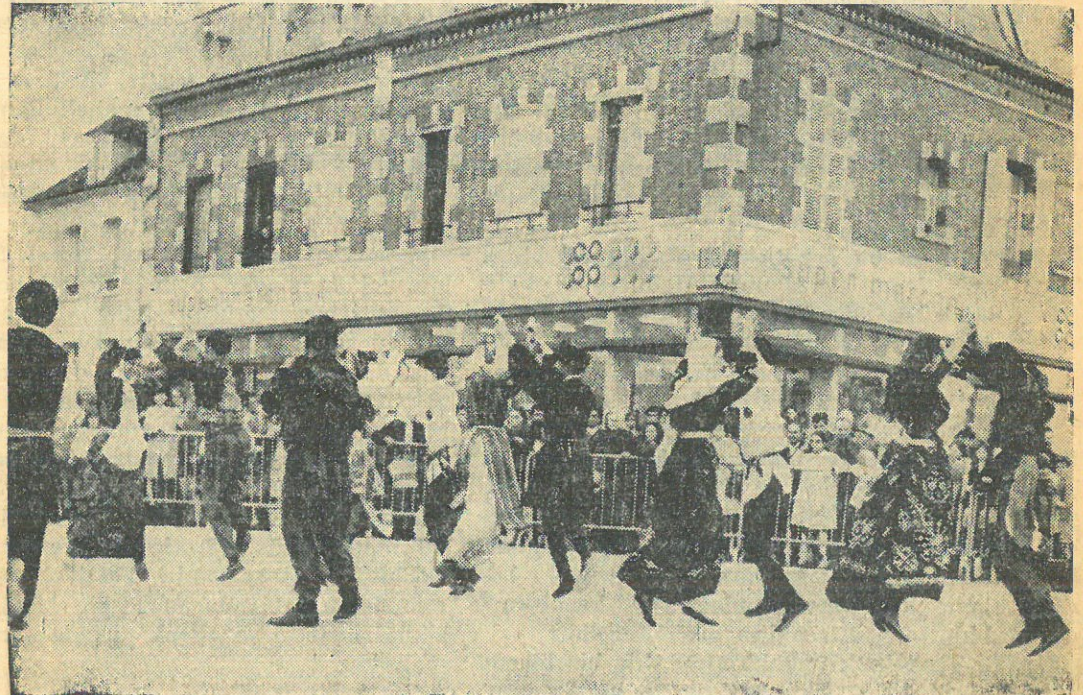
Yazan : Menter ŞAHİNLER

Halk Oyunlarımızın zenginliği ötedenberi yabancılar tarafından ısrarla belirtilmekte ve giderek halk oyunları topluluklarımızın dış ülkelere seyahatleri artmaktadır.

Nevar ki bir Fransız gazetesinin "20 medeniyetin dörtnala koştığı medeniyetler potası Anadolu'nun halk oyunları" diye tanımladığı halk oyunlarımız, dış ülkelerde ödüllü festival ve yarışmalarda layık olduğu derecelere birtakım örgütlenme ve değerlendirme eksiklikleri nedeniyle erişememektedir. Açıkçası festivallerde en çok alkışlanan zengin bulunan halk oyunları topluluklarımız büyük ödülleri kaçırmakta ve bunun nedenlerini şanssızlık ve imkânsızlık kavramında görmektedirler.

Özellikle Batı Avrupa Ülkeleri'nde yer alan ödüllü festival ve halk oyunları yarışmalarında halk oyunları topluluklarımızın layık olduğu ödülleri diğer topluluklara kaptırmasının nedenlerini iki yönden ele alabiliriz.

ÖRGÜTLENME : Halk Oyunları Topluluklarımız genellikle dernekler ve okulların yönetimindedir. Son zamanlarda kurulan bakanlıklar jürisinden önce bu örgütlerin memleketimizi yeterince temsil edecek kadro ve olanaklara sahip olup olmadıkları tespit edilemiyordu. Kaldı ki, uluslararası bir festivale bir tercümanla katılan, bunun dışında otuz kişilik toplulukta yabancı dili sadece bir iki kişinin konuştuğu ve hiç dil bilmeyen beş altı idarecinin yer aldığı topluluklarımızı gönderirken yalnızca oyunlara göre yapılan değerlendirme çoğu zaman bizi yanıltmaktadır. 30—40 kişiyi aşmayan halk oyunları topluluklarımızda idareci sayısı çoktur. Bunların iki kişiyi, azami üç kişiyi aşmaması ve yabancı dil bilmesi şarttır. Festival ve yarışmalar ulusların halk kültürlerini ortaya koydukları ve centilmence prestij mücadelesi yaptıkları yerlerdir. Oyuncu ve müzisyenler dışında iyi bir tercümanın ve yabancı dil bilen iki idarecinin

İzmir Turizm ve Folklor Derneği Komple Türk Halk Oyunları Topluluğu 3 yıl önce yaptığı Fransa turnesinde Romilly Belediye Sarayı önünde çeşitli bölge kıyafetleriyle defile sırasında.

yer alması kanımızca yeterli ve uygundur. Örgütlenmede diğer bir hata, oyuncuların seçiminde ilkel bir yöntemle dost ve akraba bağlarına dayanılmasıdır. Oyuncuların oyun yetenekleri esas olmak üzere özellikle kız oyuncuların fiziki durumlarını dikkate almak, daha mantıklı ve yararlı olur.

Gösterilerde kostüm, oyun düzeni, program sırası güçlükleri doğmaktadır. Önceden teferruata önem verilmediği için başlığına iğne aramaktan sahneye çıkmayı unutan oyuncularımız, festivallerde gülünç, fakat acı sonuçlar doğurmaktadır.

Gösteriler sırasında nereye gittikleri bilinmeyen idarecilerle oyun elemanlarının durumları üzüntü vericidir. Müzik kurallarını alt üst eden, davulun gürültüsüyle kulak zarlarını alabildiğine titreten çalgıcılar, Türk Halk Oyunları müzikçilerini temsil etmektedir. Bu olayların sorumlusu herşeyden önce teferruata inmeden, örgütlenme sağlamadan topluluğu yurt dışına çıkar hale getiren ilgili dernek ve kuruluşlardır.

Devletten beklenen maddi yardımlar bir yana, örgütlenme ve başarı kazanmanın gerekçesini yine devletten aramak kuruluşların özüne ters düşmektedir. Her topluluk Uluslararası festival ve yarışmalara katılmanın sorumluluğunun önemini düşünmelidir. Sahnede milli heyecanla kalbi gümbürdeyen gençlerimizin arasında sakız çiğneyerek oynamayı yeğ tutanlar bulunmamalıdır.

Bütün bu örgütlenme eksiklikleri bilinmeli, tedbirleri alınmalı, ilgililere titizlikle bildirilmelidir. Topluluklarda, oyuncular arasında halk oyunları, müzik ve kostüm sorumlularını seçmek, herkesin ne yapacağını teferruatıyla açıklamak, uluslararası bir festivale katılmayı göze alan kuruluşlar için zor olmasa gerektir.

Türk haysiyet ve geleneğini oyunlarla birlikte yurt dışında temsil eden gençlerimizin milli duyguları yeterli güçte değilse, batının teknik gelişmeleri karşısında kolayca komplekse kapılacak ve kendi varlıklarını unutacakları düşünülmelidir.

Türk halk oyunlarının, hiç bir ülkede görülmeyen, figür, müzik ve kostüm zenginliğini herşeyden önce kendimiz bilmeliyiz. Her kuruluş bu nitelikleri yabancı dil-

de belirten broşürler hazırlayarak anlatmalı, bu konuda her an geniş kapsamlı izahat verecek elemanlara sahip bulunmalıdır.

Festivallerin bir amacı da çeşitli ülkelerden gelen gençleri kendilerine özgü davranışlar ve gelenekler içinde birleştirip kaynaştırmaktır. Gençlerimizi bu konuda eğitmek, festivalleri daha geniş açılardan yorumlamak kaçınılmaz bir zorunluktur.

DEĞERLENDİRME : Halk oyunlarımızın tümünü temsil etmek olanağı olmadığından oyunlarımızda genellikle bir seçmeye gidilmektedir. Özellikle oyun bölgeleri arasında yapılan bu seçmelerde yıllardır hep aynı bölge danslarıyla —Elâzığ, Antep gibi— yarışmalara katılmakta ısrar etmemek gerekir. Oyun bölgelerimizin zenginliğine güvenerek Karadeniz, Zeybek (Ege) Silifke, Kars, Artvin, Erzurum gibi bölgelerin oyunlarını yarışmalara hazırlamamız lâzımdır. Bunun ötesinde, halk oyunları öğreticilerinin düştüğü bir hatayı belirtmek isteriz.

Özellikle bazı kuzey ve Balkan ülkelerinin oluşturduğu koreografiler, göze hoş gelen oyun düzenleri öğreticilerimizi etkilemiş, koreografisini zaten beraberinde taşıyan halk oyunlarımızı gelişigüzel değiştirmelerine yol açmıştır. Halk oyunlarımızın en önemli niteliği mahalliliğini koruyabilmesidir. Yoksa Yugoslav, Romen veya Rus topluluklarının oyun düzenlerini örnek alarak yapılacak değiştirmeler oyunlarımızı yozlaştırmaktan öteye gitmeyecektir. Sahneye koyuş, temel figürlere dokunulmadan, oyunun özünü bozmadan yeterince tecrübeli kişilerce yapılabilir. Ancak topluluklarımızın ayrı düzenle, hele değişik figürlerle aynı oyunları oynaması, halk oyunlarımızın bölgesel varlıklarını yitirmeleri, kapanmaları güç yaralar açmıştır. Oyunlarımızın üzerine titremek, kıskanç davranmak gerekir. Bir takım başarısızlıklar, oyun düzeninde değil oyuncularında, öğretim ve çalışmanın eksikliğinde aranmalıdır. Festival ve yarışmalarda oyuncularımızın en büyük eksikliği birlikte ve ahenk içinde oynamamalarıdır.

Gerektiğinde düz bir sıra haline tam olarak gelemeyen oyun ekiplerimizin, yeterince çalışmadıkları, teferruat saydık-

Halk Şiirimizde Romantik Bir Ses : "Karacaoğlan,"

[TERCÜMAN 1001 TEMEL SERİSİ NO. 26, 380 SF. 10 TL.]

Yazan : Gülel SAKAOĞLU

Halk şiirimizin garip bir alnyazısı vardır. Bu türün örnekleri, ne vücut buldukları yıllarda, ne de daha sonraki asırlarda, hatta zamanımızda bile, aydınlık arasında gereken ve hak ettiği ilgiyi görebilmiştir.

Halk şiirimizin bu talihsizliği, Divan şiiri ile yapılacak küçük bir mukayese ile daha iyi anlaşılır. Hakkında, çağındakiler dahil, pek çok suarâ tezkiresinde iyi - kötü üç - beş satır bilgi bulunan, şiirlerinden örnekler alınan bir klasik şiirimiz ile, çoğunun nereli olduğunu, doğum ve ölüm yıllarını bile bilmediğimiz halk şiirlerimizi terazinin kefelerinde denge unsuru olarak görmek insafsızlık olur. İçlerinde mezarı bilinenler, son asırda yaşayanlardır. Diğerleri halkın gönüllerinde taht kurmuşlardır. Onların dillerinde çiçek açmışlar, günümüze kadar söylene söylene gelebilmişlerdir.

Yüzlerce aşğın boy attığı bu fidelikte gür sesi ile, sonsuz lirizmi ile, ölmez deyişleri ile ancak birkaç isim sayabiliriz. Diğerleri, birincilerin hakkını teslim etmemiz için ancak ikinci derecede isimlerdir. Halkımızın dilinde ve gönlünde yer tutan bu ustaların şiirleri uzun

ları estetik ve sıra düzenine önem vermedikleri öne sürülebilir. Şahsi oyunun ön plâna alındığı, ekip oyununa çalışılmadığı için ekibin kız ve erkek elemanlarının nâra attığı görülmektedir. Oyuna kendini veren oyuncuların yanında gözleri sahne zeminine çakılı, hüzünlü bir havayla oynayanlar da bulunmaktadır. Öğreticilerin, çalışmalarını, oyun düzenini sıkı tutarak teferruat üzerinde durmaları, ekipteki oyuncuların aynı figürleri, aynı ölçüde güzel ve düzenli yapmaları zorunludur. Birlik duygusu ve beraberlik mutlaka sağlanmalıdır.

Oyunların seçimi ise başlı başına sorumluluğu olan tecrübe ve bilgi isteyen bir konudur. Diğer toplulukları iyi tanımamızın yanında değerlendirmeye yaparken oyunların temsil edileceği ülkenin genel niteliklerini de bilmek gerekir. Aranan şart ve özellikler arasında genellikle estetiğin ön plâna alınması, fiziki yapıya ehemmiyet verilmesi, oyunların hızlı tempoda ol-

yollar sadece okunma suretiyle yayılabilmişlerdir. Ancak zamanla cönk gibi bir kaynak bulunmuş ve pek çok şiir bu ab-ı hayattan içmiştir. Bugün, son asırdakilerin dışında kalan bütün halk şairlerimiz varlıklarını bu kaynağa borçludurlar. Zira, halkımız, bir şair ne kadar kuvvetli olursa olsun, yeni şairler yetişince onların şiirlerine ehemmiyet veriyor ve eskilerin yerine onlar hafızalara yerleşiyorlar.

Yukarıda zikrettiğimiz kaynaktan doya içenlerin başında şüphesiz KARACAOĞLAN gelmektedir. Bugüne kadar, bazıları ona mal edilen beş yüzden fazla şiiri elimize geçmiştir. Bunda, O'nun, sazını omuzuna atıp bütün Anadolu'yu baştanbaşa dolaşmasının büyük payı vardır. Böylece her gittiği yerde birkaç şiiri hafızalara nakşedilmiş, oradan da cönklere kaydedilme imkânını bulmuştur.

KARACAOĞLAN nerelidir, ne zaman yaşamıştır? Bugüne kadar kesin bir yer ve zaman tesbit edilmiş değildir. Bazı illerimiz O'nu, şiirindeki birkaç ipucundan hareketle kendilerinden saymıştır.

Yaşadığı çağa gelince, araştırmacılar umumi-

ması, figürlerin çeşitliliği ile kostümlerin zenginliğinin gerektiğini ilk açıda belirtebiliriz.

Dış ülkelerde en büyük eksikimiz, enstrüman sayımızın azlığı ve müziğin monotonluğudur. Müzik halk oyunları topluluklarımızda yabancılara göre en az ele alınan konu olmuştur. Yarışmalarda müziğe % 50 önem vererek oy kullanan yabancı jüri üyelerinin önünde mahallî ve otantik çalgılarımızın bütün çeşitleriyle temsil edilmesi büyük katkıda bulunacaktır. Folklor zenginliğimizin her yönüyle gösterilmesi gereklidir.

Neticede halk oyunlarımızın dış ülkelerde temsilinde geniş ve titiz bir örgütlenmeye gidilmelidir. Değerlendirmeler gereğince yapılırsa zengin halk kültürümüzün en güzel örneği olan halk oyunlarımızın lâıyk olduğu ilgiyi görecektir, ekiplerimiz yurdumuza çeşitli ödüller ve en büyük deceleri olarak döneceklerdir.

yetle XVII. asrı kabul ederler, XVI. asırda yaşıyan benzer addaki bir şairin ise başkası olduğunu ısrarla savunurlardı. Tercüman — 1001 Temel Eser serisinin 26. kitabı olarak neşredilen Mustafa Necati Karaer'in "Karacaoğlan / Hayatı — Sanatı — Şiirleri" adlı araştırma, şairimizin yaşadığı çağa ait bazı kesin hükümler getirmektedir. Sayın Karaer, diğer araştırmacıların görüşlerini de zikrettikten sonra O'nun bir XVI. asır şairi olduğu hususunda ısrar ediyor (Bkz. s. 23, 37).

Karaer, bu çalışması ile sadece şairimizin çağını XVI. asra götürmekle kalmamıştır. Belki ondan da önemlisi, bizde ilk defa bir halk şairinin şiirlerine Sigmund Freud'un Psikanaliz Metodu'nu da tatbik etmiştir (s. 46 vd). KARACAOĞLAN'ın şiirlerindeki bazı şuuraltı komplekslerinin analiz edilerek ortaya konulması, bizde, bu saha için yepyeni bir denemedir. Bu metodu Tanzimat sonrası bazı şairlerimize başarılı bir şekilde tatbik eden Prof. Dr. M. Kaplan'dan sonra halk şairlerine tatbik edilmiş olarak görmek araştırmamız açısından sevindiricidir.

Sayın Karaer'in de isabetle tesbit ettiği üzere (s. 70) şairler kendileri bile aynı şiiri değişik yerlerde, değişik şekillerde söyleyebilirler. Bu da şiirin şekil değişikliğine uğramasının en başta gelen sebebidir. Günümüzden tesbit ettiğimiz şu örnek, hem Sayın Karaer'in düşüncelerine kuvvet kazandıracak, hem de diğer şairlerimiz için söz konusu edilebilecektir.

Doğu Anadolu'muzun kendisine has sesi ve çalışı ile tanınan şairi Sarıkamışlı Mevlit İhsani (Şafak) aynı şiirini iki ayrı derleyiciye büyük değişikliklerle kaydettirmiştir. Bunlar sadece hafıza ile ilgili olmayıp şiirin okunduğu cemiyete ve zamanla tesbit edilen yeni güzelliklere göre yapılan değişikliklerdir (Bkz. Türk Folklor Araştırmaları, c. 9 (196), Kasım 1965, s. 3092 ve Türk Kültürü, c. XI (128), Ağustos 1973, s. 25). KARACAOĞLAN ile ilgili neşriyatta kelime, mısra ve hanelerde görülen bu kabıl farklılıklar aynı düşüncenin neticesinde olabileceği gibi, şiirleri kaydeden yazıcılarla onların ezberleyen meraklıların da rolü olduğunu unutmamak gerekir.

Kitapta KARACAOĞLAN'ın hayatı geniş bir şekilde incelenmiştir. Çeşitli iç başlıklar altında O'nun doğduğu yer, yaşadığı zaman ve öldüğü yer hakkında neticelere varılmaya çalışılmıştır (s. 11—40). Bu hususta kendi şiirleriyle muhtelif kaynaklardaki çok kısa olan bil-

gilerden istifade edilmiştir. Hemen hepsi evvelce çeşitli araştırmacılar tarafından tesbit edilip üzerinde görüşler ileri sürülen bu kaynaklar arasında bilhassa Lâtifi Tezkiresi, Surnâme-i Hümayun, Mevâidin Nefâis ile eski bir mecmuayı sayabiliriz.

Bu bölümü 'Sanatı ve Edebî Kişiliği (s. 41—68)', 'Karacaoğlan'ın Şiirleri (s. 69—74)', 'Karacaoğlan'ın Sözlüğü (s. 75—78)', 'Koşmalar, Türküler, Destanlar (s. 79—298)' ve 'Semâiller ve Varsağılar (s. 299—368)' takip etmektedir. Sonuncu bölüm ise metinlerde geçen kelimelerin yer aldığı 'Sözlük (s. 369—380)'tür.

Kitabın bu kısa tanıtılmasından sonra bazı görüşlerimizi şöylece sıralayabiliriz:

Az evvel de dediğimiz gibi, şairimizin şiirleri iki başlık altında toplanmıştır. Koşma, türkü ve destanlar birinci grubu, semâi ve varsağılar ikinci grubu teşkil etmektedir. Kanaatimizce bu durum, daha evvel aynı şairi inceleyen Ergun, Öztelli, Cunbur gibi araştırmacılar tarafından ayrılmak istediğinden ileri gelmektedir. Bizce, evvelki sınıflandırma daha kullanışlıdır. Beş ayrı türü ikiye indirip birbiri içinde kaybolmasına sebebiyet vermek, sadece bir değişiklik arzusu gibi geldi bize.

Kitabın 'Dil ve Söyleyiş (s. 58—67)' bahsinde şiirler dil açısından üçe ayrılmaktadır. Burada mühim olan kelimenin yabancı menşeli olup olmadığı değil, halkımız tarafından bilinip bilinmediğidir. Bugün bile nice Türkçe kelimeler halkımız tarafından bilinmediği için kullanılmamakta, yerine yabancı menşeli kelimeler geçmektedir.

Ayrıca Sayın Karaer'in yabancı olarak zikrettiği gönül, şakımak, urmak, od gibi kelimeler Türkçedir. Buna karşılık 112 numaralı şiirdeki kelimelerden yabancı olduğu zikredilmeyen bülbül, aşk, her, zaman, keman, hal vb. gibi kelimeler, ya çok kullanıldıkları için yabancı olarak kabul edilmemişler veya yabancı olduğu bilinmemektedir. Bu kelimelerin alınmaması düşündürücüdür (s. 59, 149—150).

Netice olarak diyebiliriz ki, sayın Karaer'in KARACAOĞLAN'ı, şair hakkında 1973'te neşredilen 3. kitap olmasına rağmen (T. K. Makal ve M. Cunbur), geniş incelemesi, O'nun asrı hususundaki ısrarı, Freud Nazariyesinin tatbiki gibi yeni ve iddialı çıkışlarla süslenmesi, edebiyat araştırmaları arasındaki hakkettiği yeri almasını kolaylaştıracaktır. Sayın Karaer'i ve Tercüman Gazetesi'ni bu faydalı eserin neşrinde ötürü tebrik ederiz.

Halk Şiirimizde Leylek

Yazan : Ali Esat BOZYIĞIT

Bu kez ondan söz etmek istiyouz. O kim ki? Hani canım, bilmecelerde sorarlar ya..

Laka laka lam elif
Laka dedim mim elif
İki çubuk bir makas
Kendisidir hokkabaz?

Tanımadınız mı? Peki öyleyse şimdi?

Bir yeri var yaydan eğri
Bir yeri var ipten doğru
Bir yeri var kazandan kara
Bir yeri var süten akça?

Evet tamam O, Hacı Leylek :

Bahriyeli sürü asker
Yazın gelir, kışın gider?

Ahmet Haşim, bir yazısında: "...Leylek, yaz mevsiminin kuşu değil, bizzat yazdır. Kırmızı gagasının takırtısı, ses haline gelmiş bir temmuzdur. Bir baca üstünden ufka çizilen bir leylek şekli, muhayyileye neler hatırlatmaz ki..." diyor.

Doğru. İşte baki Kaygusuz Abdal da hayalinde neler kurmuş:

Kaplu kaplu bağalar
Kanatlanmış uçmağa
Kertenkele deşirmiş
Diler Kırm geçmeğe

Kelebek ok yay almış
Ava şikâra çıkmış
Tonuzları korkudur
Ayuları kaçmağa

Leylek koduk doğurmuş
Ovada zurna çalar
Balık kavağa çıkmış
Söğüt dalın biçmeğe.

.....
Burada, kaplu bağa, kaplumbağa; (deşirmiş) derilmek, toplanmak, bir araya gelmek; tonuz, domuz; ayu, ayı; koduk da sipa anlamında...

19. yy. şairlerinden HENGAMİ, Cenk Destan'ında bitki ve hayvanlardan bir filo kuruyor ve Frengistan'ı fethetmeye gidiyor. Hayal bu, gider gider:

Bir gemi yaptım ayrı kökiyle
Bin pâre top dizdim taze soğanı
Mısır darısından hesapsız gülle
Niyetim fethetmek Frengistan'ı.
Bin karga götürdüm gemiye bekeçi
Örümcek ağası bile yedekçi

Yüzbin serçe yazdım ane tüfeğin
Sivrisinek oynar kılıç kalkarı,
Çıktı kelekler açtı yelkeni
Reis karıncalar dikti sereni
Kertenkele orsa etti dümeni
İşaret hocamız fındık sıçanı.

Bulmadık engini gezdik karayı
Yulaf tarlasında yedik borayı
Leylek kaptan çekim ol makarayı
Bağdat çöllerinde bulduk limanı.

E, bu gemiyle de başka yere gidilmez değil mi?

Yine 19. yy. şairlerinden KADRİ, Bahar Destan'ında Kış'la Bahar'ı döğüşdürüyor.

Bin izz'ü naz ile eyyam-ı bahar
Küh-ı nezaketten gösterdi seri,
Kahraman zemberi, efe ruzigâr
Çekti taburunu, küldü seferi.

Çiğdemle menekşe bir nice eyyâm
Soğuk korkusundan sürmedi ahkâm
Teşrifine hasret çekerken encâm
Nevruz Sultanın geldi haberi.

Asrında ıspanak geldi zuhura
Hak kısmet eylesin ehl-i gu rura
Müflisleri soğan bahr-i gurura
Gark etti lutufla çok derbederi.

Kara gözlü, uzun ayaklı laklak
Nagâh gelip çaldı kapıyı tak tak
Harem sarayına girdi (daltaşak)
Topladı başına hep serçeleri.

Boşuna dememişler "leyleğin ömrü laklakla geçer" diye...

Leylek, uzun gagalı, uzun bacaklı göçebe bir kuştur. Beyaz tüylüdür. Yalnız kanatlarının uç kısmı siyah olur. Bacakları ve gagası ise kırmızıdır. Karışık ve kabarık olan yuvasını daima ağaçların, bacaların evlerin damına yapar. Sesi olmadığı için gagalarını birbirine çarparak ses çıkarır. Sıcak iklimlerde yaşadığı için ülkemize yazın gelir, kışın gider. Bütün bu özellikleri deyimlerimize konu olmuş:

Zayıf ve ince uzun kimselere leylek gibi. Karışık ve kabarık şeyler için leylek yuvası gibi.

Kimsesiz bırakılan, ilgilenilmeyen kimseler için leyleğin yuvadan attığı yavru gibi.

Çok gezen kimseler için de leyleği ha-

Ağrı Bölgesi'nde Halk İlaçları ve Şifalı Otlar

Derleyen : Nuri TANER

Kaynak kişiler : 1 — Menaf Duman (27) Öğretmen, Tutaklı, 2 — Cevdet Alpaslan (30) Öğretmen (kurs öğretmeni), 3 — Kâmil Ak-sakal (32) Çocuk Hastabakıcısı.

ROMATİZMA : Kirpi etinin çok iyi geldiğine inanılır. Kirpi tutulup kesilir, derisi sıyrılır, dövülür, romatizmalı yere konur. Bunun bir kaç gün içinde geçeceğine inanılır.

KERTLİ OT : Çıbanlara iyi gelir. Bazıları ıslatıp yaralara korlar. Bazıları da bunu kurutur, döğer öyle yaralara kor.

HİRO : Çıban, kesik ve derp yaralarına iyi gelir. Çiçek açan gülleri kurutulup ezilir, toz haline getirilirler. Toz halindeki yaralara serpilir, yahut yaranın üzerine konur.

YARPUZ : Çıbanları deşer. Ağzı açılmayan her türlü iltihaplı yaralara konur. Bir kaç gün içinde deşer. Bu işi yine **BOĞA DİKENİ KÖKÜ** ile **ZEGEREK TANKACI** (Zegerek döğülür, sütle kaynatılır) ve **SAKIZ SÜTÜ** (Yer sakızı, sütü keçi yağıyla karıştırılır) patlamış yaralara, yanıklara, çatlaklara sürülür. Bir kaç gün içinde iyi olacağına inanılır. Sakız otu Kılıç Gediği'nde (1) Zere Deresi'nde (2) umumiyetle bulunur.

BİYEN KÖKÜ : Sancılara iyi gelir. Biyen kökü bir bardak soğuk suyla karıştırılır. İçilir. Sancıların derhal giderilmesini sağlar.

NUZLA OTU : Kaynatılır, suyu alınır. Saçın kepeğine ve her türlü diş ağrılarına iyi gelir.

İNNAK : İnnaklı kişiye kendi idrarı içirilirse hastalığının geçeceğine inanılır. Bazıları da sidiğe aşmayı katar, pişirir yedirirler.

KONUŞAMAYAN ÇOCUKLAR : Konuşamayan, geç konuşan çocukların dilinin altındaki perde kesilince konuşulacağına inanılır. Halen bölgede uygulanmaktadır. Bu tiplere **DİLİ KADAĞLI**'lar denir.

DEMİR : (Cilt Hastalığı) Bu hastalığın geçmesini sağlamak için sabit kalemlere üzerine yazılır, yahut mürekkeple yıkanır.

Bir de hafif hafif kanatılır, pis kanın akması sağlanır.

CİLT HASTALIKLARI İÇİN : Arpa Yağı, Çırpı Yağı, (Sıkavel (4) çırpileri umumiyetle) bu yağların çıkarılması yakılmak suretiyle olur. Çıkan yağ yaralara sıcakken sürülür.

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARI : Bu tip ağrılar içinde hastadan kan bırakılır (alınır).

GÖBEK DÜŞMESİ : Göbeği düşen kişi yatırılır, karnı açılır. Önce yağla güzelce ovulur. Elle göbeğin düştüğü yer bulunur. Sonra ova ova yerine getirilir. Bu iş yapılırken sabah erken ve aç karnına olmalıdır. Yerine getirilemediği takdirde boş bir kasnak alınır, hastanın karnının altından kasnağa ip geçirilir. Kasnak bükülür. Hastanın karnı iyice kasnağa sıkışıp kalır. Böylece boşta kalan göbek yerine gelmiş olur. Bir kaç gün de üzerine sabun bırakılır.

KULAK AĞRILARINA : Çocuklardaki kulak ağrılarının ilacı bir kaç damla tuzlu sudur. Ayrıca anne sütü de kulağa damlatılır. Yine bir çok defalar da sigara dumanı üflenir...

KÖPEK ISIRMASI : Köpek ısırılmalarına karşı etkili ilaç olarak köpek sahibinin evinden getirilen ekşi hamurdur. Yine bunun yanında ısırılan yere köpeğin tüyleri de bırakılırsa yaranın derhal geçeceğine inanılır.

ÇIBANLARIN DEŞİLMESİ : Vücutun neresinde olursalar olsunlar deşilmeyen çıbanlar için de Ağrı Bölgesinde çeşitli merhemler, ilaçlar mevcut hale getirilmişlerdir. Bu tür yaralar için :

1 — Kedi tüyü, çok ufaltılmış cam kırıkları ve arap sabunu iyice dövülür karıştırılır merhem halinde yaraya sürülür.

2 — Sabun, un, biraz tuz ve yumurta akı karıştırılarak merhem haline getirilir. Bir bezin üzerine serilip yaraya konur.

3 — İncir, lokum, ekşi hamur da bırakılabilir.

ZEHİRLENMELER : Zehirlenmelerde

ada görmüş gibi.

Deyimlerini sık sık kullanırız.

Bakalım **KARACAOĞLAN** neler söylüyor Leylek için :

Hele bakım şu leyleğin işine

Ağustosta uçar gider leylekler

Aden iskelesi sizin çölinüz

Orda kılavuzun seçer leylekler

Aden iskelesi Arap dağından

Hastalanmış, ayrı düşmüş beyinden

Acem iskelesi Arap dağından

Ordan öte uçar gider leylekler

Mestine de KARACAOĞLAN mestine

Dostu olan gül alıyor destine

Bir şehir var, yılan yağar üstüne

Onu yer de geri döner leylekler.

Arabistan çöllerinden, sıcak ülkelerden öz ediyor. Karacaoğlan bu destanında.

Çağımız şairlerinden Bünyanlı **AŞIK ABİP KARAASLAN**, yârdan, yerden ayrılmış. Gurbet ellere düşmüş. Bunların acıyla bitmek tükenmek bilmeyen yolları şarken kendisi gibi seyyah olan Leylek'le ertleşiyor :

Yolumu azıttım nere dönerim?

Bana bir yol göster, gel hacı leylek.

ARKADAŞIMIZ ALİ RIZA BALAMAN DOKTORA TEZİNİ VERDİ

Arkadaşımız Ankara Hacettepe Üniversitesi asistanlarından Ali Rıza Balaman Sosyal Antropoloji Bilim Dalı'nda doktora tezini Prof. Dr. Emel Doğramacı (Başkan), Prof. Dr. Feriha Baymur (Üye) ve Doç. Dr. Bozkurt Güvenç (Tez) den kurulu Jüri'nin olumlu kararıyla başarılı bir şekilde vermiş bulunmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Antropoloji Öğretim görevlisi arkadaşımız Dr. Balaman'ı kutlarız.

★

HALK OYUNLARI VE KÖY DÜĞÜNLERİ RESİM SERGİSİ

Yapı ve Kredi Bankası Türkiye ölüsünde ortaokul öğrencilerinin yaptıkları resimlerden oluşan bir sergi açmıştır. Bankanın İstanbul'daki Galatasaray Galerisi'nde açılan sergi, büyük bir başarı kazanmış, o derecede de ilgi görmüştür. İlgilileri tebrik ederiz.

Bir güzelin ateşine yanarım,

Derdimin dermanın bul, hacı leylek.

Beni bu yerlerde bırakıp kaçma,

Yüce dağ başında yaramı açma,

Dur, yavaş gidelim, havadan uçma,

Yorgunum, halimden bil, hacı leylek.

İnip giden Çukurova yoluna

Yuva yapan ağaçların dalına

Bir çift selâm götür Türkmen iline,

Tanrı emaneti, al, hacı leylek.

Âşık Habip der ki, gönlüm coşuyor,

Yavrularım küçük daldan düşüyor,

Yuvadan ayrılma, civciv üşüyor,

Gel, sen mekânında kal, hacı leylek.

Kalır mı dersiniz. Zannetmem.

Osmanlılar'da "Leylek Çadırı" diye bir çadır varmış. Bu çadır, ordu karargâhının ortasına kurulur ve içinde cellâtlar oturmuş. Savaştan kaçan ve yakalanan yeniciler burada boğdurulurlarmış.

Leylek, bu çadıra adını vermiş ama aslında faydalı bir kuş. Kurbağa, fare, köstebek, kertenkele, solucan, böcek gibi çoğu bitkilere zararlı olan hayvanları yer. Yavrularını ıslak besinlerle besler ve yutağında getirdiği su ile sular. İnsanlar tarafından her yerde himaye edilir. Almanya, Danimarka gibi Kuzey Avrupa ülkelerinde kutsal bir kuş olarak biliniyor. Bir evin damına yuva yaptığı zaman o eve uğur getireceğine inanılıyor. Bizde de öyle ya...

Bu yazımıza da bir Leylek Türküsü ile son verelim :

Bizim alayımız leylek alay

Havada uçarız dolay dolay

Çekeriz Allahtan gelen belây

Uçuramadım, yavrum kaldı

Ben gideyim, sen arkamdan gelindi.

Yuvamın dört yanı asma'dır asma

Anam gitti diye darılıp küsme

Ben gidersem yavrum sesini kesme

Kanadımı düzemediğim kaldı

Ben gideyim, sen arkamdan gelindi.

Karadır kanadımız, bağrımız aktır

Nereye varırsak yüzümüz paktır

Analık kaygısı bunda haktır

Uçuramadım, körpe yavrum kaldı

Anan gidiyor, sen arkamdan gelindi.

Bizim gözümüze bakmak istemez

Sürmesi kendinden çekmek istemez

Irağa gidene haber işlemez

Seni de Tanrı onara, yavrum kaldı

Ben gideyim, sen arkamdan gelindi.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI = AĞUS (1974 - 5915) 301

umumiyetle çiğ süt ve yoğurt yedirilir.

YILAN SOKMASI : Emerek kan bırakılır. Bir de yılanın ısırıldığı yer kızdırılmış bıçakla dağlanır. Ayrıca hemen ısırıldığı zaman iki taraf ta sıkıca bağlanır.

SARILIK : Bu hastalığa karşılık ta hal-kımız ekseriye hastadan kan bıraktırır. Hastaya tuzsuz ekmek, bal ve kaysı verilir.

KIZAMIK : Kızamık şekeri, sıcak odadan dışarı çıkmama, kırmızı elbise giyme ve kırmızı vala bağlama tercih ettirilir.

YARALARA : Büyük olmayan yaralara **ARPA YAĞI** sürülür. Eğiş (5) ateşin içinde kızartılır. Bakır tencerenin içindeki arpanın üzerine batırılır, hemen yağ çıkar. O yağ derhal yaraya sürülür. (Çırpı yağı da şöyle çıkarılır: Çırpı yakılır, ters tutulur, bakır bir kabin üzerine damlatılmaya çalışılır. Dumanla karışık yağ damlar. Bunu derhal yaraya sürerler.)

DİŞ AĞRILARI : Çevrede bu gibi diş ağrılarına **Elegirt ilçesi** taraflarında **Kâğıt Yağı** sürülür. Gazete burulur, ters çevrilir, bir bakraç ters çevrilir üstüne tutulur. Gazeteden dumanla karışık damlayan sıvı bakracı ıslatır. Derhal ağrıyan yaraya sürülür.

KORKU VE ALLERJİYLE MEYDANA GELEN YÜZDEKİ (UÇUK) YARALAR : Bunlarda ya sigarayla yahut kaşığın sapı hafif ısıtılarak yaraya basılır. Yara ertesi gün hemen geçer.

ZİGİL ÇIKARMA : Zigilin uç kısmı hafif kesilir, dağlanır, kanatılır. Üzerine akşep sürülür. Bununla beraber tebeşir tozu mürekkep karışımı basılır. Biraz sonra yara uyuşur. Cımbızla yara çekilip dibin-

den sökülür. Böylece kökten çıkarılmış olur.

BASÜR İLÂCI : Kenger kahvesi basür, ishal ilacı olarak kullanılır. **KENGER'in** yenmiyecek zamanında, kocaldığı zaman üst tarafında topuz şeklinde kozalar birikir. Bunun tohumu çıkarılır, saçta kavurur, havanda döğülür, kahve gibi içilir.

İSHAL İÇİN : Limon, patates, limon tuzu, leblebi yemek ishali derhal durdurur.

KUZU OTU : Vücut kırıncıklarına iyi gelir.

KANGİREN ŞÜPHESİ OLAN EZİKLER DE : Ezilmiş bir yaraya kesilme teşhisi konulduğu halde **TUTAK'ın** (6) **HOHAN** (Layıklı) Köyünde köpeğin husyesi ile ciğerinin ezilip yaraya bırakılmak suretiyle iyi edildiği görülmüştür. Köpeğe bir kurşun sıktıktan sonra ciğerini ve husyesini alan köylüler bunu iyice ezdikten sonra yaraya bırakmışlar ve bir hafta içinde iyi olduğunu görmüşlerdir.

İLANCİK : Köpek pisliği konur, sarılır.

ALLERJİ İÇİN : Tavuk pisliği soğuk suyla karıştırılır, onunla yıkanılır. Yine kışın hastalar kar içinde yıkatılır, geçeceğine inanılır.

- (1) Kılıç Gediği — Tutak ilçesi ile Elegirt ilçesi arasında bulunan büyük bir vadidir.
- (2) Zere Deresi — Yine Tutak ilçesindedir.
- (3) Çırpı — Yaş ağaç dalı.
- (4) Sıkavel — Yaş ağaç dallarından yapıp kurutulduktan sonra satılan büyük süpürge. Harman ve ahırlar süpürülür.
- (5) Eğiş — Tandırın üzerine bırakılan demir.
- (6) Tutak — Ağrı'nın bir ilçesi.

Yıllık aboneli : 30,
altı aylık aboneli : 15
liradır.

Yurt dışı senelik abone :
\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : **İHSAN HİNÇER**
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul . Tel: 22 49 74

Esilmeyen yazılar
istenince geri gönderilir.

Dizgi ve baskı:
Halk Matbaası
İstanbul

Say: 12301
Ağustos 1974

Bize gelen KİTAPLAR

● Nail Tan: "EVLIYA ÇELEBİ SEYAHAT-
NAMESİ FOLKLORİK DİZİN DENEMESİ".
Eserin başında Nail Tan'ın bir "Sunuş" yazısı
ile Evliyâ Çelebi'nin biyografisi, Seyahatname-
si'nin yazma nüshaları, Evliyâ Çelebi Bibliyog-
rafyası ve dizin bölümleri hakkında bilgi ver-
ilmektedir. Dil — ağız, adlar ve ad verme ne-
denleri, Dilekler — ilençler — yeminler, Argo
sözler, Atasözleri — deyimler, Mitoloji — efsa-
ne — rivayetler, Fıkralar, Halk oyunları,
Halk şairleri, Halk tiyatrosu, Halk oyunları,
Çocuk oyunları, Halk müziği — çalgılar, Ge-
lenek — görenek — törenler, Halk inanışları,
Büyü — sihir — fal — rüya, Adak — yatır —
ziyaret yerleri, Tekke — tarikat, Halk hekimli-
ği, Halk veterinerliği, Halk takvimi, Halk me-
teorolojisi — coğrafyası, Yağmur duası, 3—7—
40 sayıları — üçler — yediler — kırklar, Boy
— aşiret, Halk hukuku, Halk eğlenceleri —
bayramlar — spor — büyüklerin oyunları, Halk
sanatları — zanaatlar — meslekler — esnaf ku-
ruşları, Halk mimarisi, Halk giyim kuşama,
Halk mutfağı, Halk ekonomisi, Sözlük. İsteme
adresi: Nail Tan, Milli Folklor Araştırma Da-
iresi Başkanı, Bayındır sokak, Kızılay — An-
kara. 19,5x13,5 Cm. boyunda, 116 sayfa, 15 lira.

● Ümit Kaftancıoğlu: "DÖNEMEÇ". Hikâ-
yeler. Yazarın 1970 de TRT'nin Hikâye Büyük
Ödülü'nü kazanan Dönemeç'yle birlikte diğer
oniki hikâyesi bir arada. Remzi Kitabevi, Yeni
Türk Yazarları Serisi: 47. 20x14 boyunda, 176
sayfa, 10 lira.

● Sıtkı Soylu: "KARACAOĞLAN". Sözlük,
Bibliyografya, Deyişat, Etnografik ve Topogra-
fik Bilgiler. Mut Kaymakamlığı Kültür Ya-
yinları: 1. Mut kaymakamı Mustafa Korkmaz
Dinçer'in önsözü ile. 19,5x14 boyunda, 80 sayfa,
10 lira.

● Ümit Kaftancıoğlu: "TEK ATLI TEKİN
OLMAZ". Dedem Korkut — Bayat boylarının
yaşadığı Kars, Ardahan, Hanak, Damal, Posof
köylerinden derlenmiş 24 masal. Eserin başın-
da yazarın bir önsözü ve sonunda da bölgesel
deyimleri kapsayan bir sözlük vardır. Remzi
Kitabevi, Yeni Türk Yazarları Dizisi: 51. 20x14
boyunda, 230 sayfa, 10 lira.

● Necdet Buluz: "SADIK DOST: ZAMBİ".

Hikâyeler. Yazar hakkında Ahmet Nadir Ca-
ner'in önsözü ile. İsteme adresi: P.K. 718, U-
lus — Ankara. 20x14 boyunda, 64 sayfa, 10 lira.

● Vecdi Yarman: "HATTÂBOĞLU ÖMER".
İlk İslâm Halifelerinden Hukukçuların Piri Haz-
ret-i Ömer'in hayatı hakkında müellifin açıklama-
ması, Giriş, Bibliyografya, Müellifin Halife Ömer
hakkında görüşleri ve kurallarının hikâyeleri,
son bölümde eser sahibi şair Yarman'ın Halife
Ömer'in Şahadeti hakkında Âyet ve Hâdis-
lerin ışığında kaleme aldığı şiirler, tezhipli,
renkli 14 sayfa halinde verilmiş. Bitiş bölü-
münde "Çıkıntı" ve "Bitiriliş" başlığı altında
tamamlayıcı bilgi yer almıştır. 24x17 boyunda,
kuşe kâğıda baskılı 88 sayfa, 10 lira. (Sipariş
adresi: Atatürk Bulvarı, 5. Noter, Aksaray—İs-
tanbul.

● Ali Bey — (Hazırlayan) Şemsettin Kut-
lu: "LEHÇETÜ'L HAKÂYİK / HAKİKATLE-
RİN DİLİ". Kemâl İncak'ın 1001 Eser Dizisi
hakkında önsözünden sonra eseri hazırlayan
Şemsettin Kutlu'nun Ali Bey ve Eserleri hakkın-
da geniş şekilde verdiği bilgiden sonra ese-
rin metni verilmektedir. Tercüman 1001 Temel
Eser, No. 32, 19,5x13 boyunda, 304 sayfa, 10 lira.

● Ogter Ghiselin De Busbeeg — Aysel Ku-
rutluoğlu: "TÜRKİYEYİ BÖYLE GÖRDÜM".
Kemal İncak'ın 1001 Temel Eserler hakkındaki
önsözü, eseri ve yazarını sunuştan sonra yaza-
rın 16. yüzyıl Türkiyesi hakkındaki mektup
metinleri. Tercüman 1001 Temel Eser: 31.
19,5x13 boyunda, 492 sayfa, 10 lira.

● Prof. Dr. Mehmet Kaplan — Dr. Muhan
Bali — Dr. Mehmet Akalın: "KÖROĞLU DES-
TANI". Anlatan Behçet Mahir. Prof. Kaplan'ın
Önsözü'nden sonra Köroğlu'nun zuhuru, Köro-
ğlu ile Demircioğlu, Demircioğlu — Reyhan
Arap, Köroğlu'nun Ayvaz'ı kaçırması, Köroğlu
— Niğdeli Geyik Ahmet, Köse Kenan — Dana
Hanım, Köroğlu — Han Nigâr, Köroğlu —
Han Nigâr — Hasan Bey — Telli Nigâr, Ak-
şehir Telli Nigâr Cengi, Keloğlan'ın Köroğlu'
nun Atını Kaçırması, Kenan Kolu, Kiziroğlu
Mustafa Bey — Afganistan — Gürcistan, Bolu
Beyi, Köroğlu'nun Sonu, Dizin, Yanlış — Doğ-
ru Cedveli, Eserin tek eksiği Bibliyografyadan
yoksun olmasıdır. Atatürk Üniversitesi Yayın-

Oyun Tekerlemeleri

— I —

Derleyen : M. Sabri KOZ

Ekinözü, Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı küçük bir kasabadır. "Kasaba kavramının bütün özelliklerini bağrında taşıyan bu beldenin folkloru, "Geleneksel yapı" çözülmeye başladığı için yavaş yavaş değişmekte, yeni biçimler almaktadır. Bu değişme kasabayı bütünüyle sarmadan derlemeler yapmak, "hâl" deki durumunu saptamak gerekiyordu. Bu görüşün ışığı altında şahsen ya da öğrencilerimin aracılığı ile pek çok "folklor ürünü" derlemiş bulunmaktayım. Ayrıca gelenek ve görenekleri pek çok yanlarıyla sürdürmek-

ları, No. 314. Edebiyat Fakültesi Yayınları, No. 63, Araştırma Serisi, No. 52. 24x16,5 Cm. boyunda, 612 sayfa, 78 lira.

● Ebülğazi Bahadır Han — (Hazırlayan: Muharrem Ergin: "ŞECERE-İ TERAKİME / TÜRKLERİN SOY KÜTÜĞÜ". Iıcak'ın 1001 Temel Eser Dizisi Üzerine bir Önsöz'ünden sonra Ebülğazi Bahadır Han ve Eseri hakkında Ergin'in bir yazısı ve metin. Kitabın sonunda Rus Türkoloğu Komonov'un Rusça, Kiril alfabesi ve Arap harfleriyle yayınladığı metnin de tıpkıbasımı verilmektedir. Ayrıca indeks yer almıştır. Tercüman 1001 Eser Serisi, No. 33. 19,5x13 boyunda, 196 sayfa, 10 lira.

● Dr. M. Fahrettin Kırzioğlu: "Kuruluşu'nun 150. Yıldönümünde KANADA KARS'INA Türkiye Kars'ı ve Atatürk Üniversitesi'nden ARMAĞAN / For the 150 th Anniversary For the Foundation of PRESENT TO KARS IN CANADA From Kars in Turkey and Atatürk University" (10 Temmuz 1972 / 10th July 1972). Türkçe ve İngilizce. Kars hakkında Folklorik, Etnografik ve Tarihi bilgiler yanında Kanada'daki Kars'a Kars adının verilmesi sebebi (Eserin 11. sayfasında izah olunmaktadır). Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum. 24x17 boyunda, 32 sayfa, 5 lira.

● Sadık Albayrak (Hazırlayan): "BUDİN KANUNNÂMESİ". Osmanlılarda toprak meselesi. Problemler, soru - cevap fetva) halinde geniş olarak yer verilmiştir. Eserin sonunda lûgatçe ve bibliyografya vardır. Tercüman 1001 Temel Eser: 28. 19,5x13, boyunda, 264 sayfa, 10

te olan "köy kocaları"ndan kırk-elli yıl önceki gelenek ve görenekleri de derlemekte, karşılaştırmalı çalışmalar yapmak üzere bir araya getirmekteyim. Derlediğim ürünlerden masal, tekerleme, bilmece ve mânileri yayınlayacağım. Bu yazıyla çocukların oyuna başlamadan önce ebe seçiminde kullandıkları "Oyun Tekerlemeleri" ni sunuyorum.

I.

Yağ yağ yağmur,
Bahçede çamur.
Ver Allah'ım hışım gibi bir yağmur (1)

II.

Portakalı soydum,
Başucuma koydum,
Ben bir yalan uydurdum.

III.

İğne düştü yakamdan,
Koreli geliyor arkamdan (2).
Gelme Koreli gelme
Annem bakıyor balkondan.

IV.

İğne miğne,
Ucu diğne.
Fırfırlıca,
Kandillice.

İriñç,
Piriñç.

V.

Yukarda lâmba,
Aşağda tabla,
Hoş geldin abla,
Eteğini topla,
Rahat otur abla.

VI.

Mustafa Mıstık,
Arabaya kısıtık,
Üç mum yaktık
Şeyrine baktık.

VII.

Bir, iki, üç dört, beş, altı, yedi, sekiz,
dokuz, on;

Kırmızı don.

VIII.

Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi;
Bunu sana kim dedi?

Diyen dedi,

On yedi.

IX.

Bir, iki, üç, dört, beş, altı;
Atatürk'ün hayatı.

X.

Bir, iki,
Dombil dilki,
Camiye vardım, cami kitli,
Şu kızın başı bitli.

XI.

O, O, O, ondurma (3),
Yiyeceğim dondurma.
Allah ben çıksam,
Gül gibi koksam,
Sararıp solsam.

XII.

O, o, o, çiti çiti,
Çikolata sepeti.
Terazi lâstik,
Hacı baba cimnastik.

XIII.

Ah baba, vah baba,
Annem seni nasıl koydu dolaba.

XIV.

Sümüklü böcek,
Suya düşecek,
Adam olup da
Beni dövecek.

XV.

Bir iki üçler,
Yaşasın Türkler,
Dört beş altı,
Polonya battı.

Yedi sekiz dokuz,
Alaman donuz,
Amerika dopdonuz.

XVI.

İcik micik,
Saçları kıvrırcık.

XVII.

Bir kaşık, iki kaşık, üç kaşık, dört kaşık,
beş kaşık, altı kaşık, yedi kaşık,
sekiz kaşık, dokuz kaşık, on kaşık;
G . . . . bulaşık.

XVIII.

Ayşenin keçileri arpa saman istiyor.
Arpa saman yok,
Kilimcide çok.
Kilimci kilim dokur,
Üstünde bülbül okur.
O bülbül benim olsa,
İki kardeşim olsa.

Birinin adı Ahmet,
Birinin adı Mehmet.

XIX.

Ennek mennek,
Cak cakı leylek,
Ben yemen tuz ekmek,
On paraya bir bebek.

XX.

Çin çin çikolata,
Hani bize limonata?
Limonata bitti,
Hanım kızı gitti,
Nereye gitti?

İstanbul'a gitti.

İstanbul'da ne yapacak?

Terlik papuç alacak.

Terlik pabucu ne yapacak?

Düğünlerde şingir mingir oynayacak.

XXI.

O, o, o, Allah'tan başlıyorum,
Kim çıkacak bilmiyorum.

Çık çıkalım çardağa,
Yem verelim ördeğe,
Ördek yemi yemeden,
Ciak buak demeden.

Akgudu bukudu çıktım çıkardım.

XXII.

Ya şunda ya şunda,
Kelek keçek başında.

XXIII.

Bir para, iki para, üç para, dört para,
beş para, altı para, yedi para, sekiz
para, dokuz para, on para;

G . . . . kara.

XXIV.

Bir mangal, iki mangal, üç mangal,
dört mangal, beş mangal, altı man-
gal, yedi mangal, sekiz mangal, dokuz
mangal, on mangal,
G . . . . çangal (4).

(1) Kız çocukları tekerlemelerin son sözcüklerini üç kez yinelemektedirler. Bu, bölgesel bir özellik olarak dikkatimi çekti.

(2) Askerliğini Kore'de yapanlara halk arasında Koreli denilmektedir.

(3) Çocuklar kimi tekerlemeleri söylemeye başlamadan öne ellerini ağızlarına götürerek birkaç kez "o" demektedirler.

(4) I —XX. tekerlemeler Nihal Köşker, XX — XXIV. tekerlemeler de Mukaddes Aksoy adlı ortaokul ikinci sınıf öğrencileri aracılığı ile 1973 martında derlenmişlerdir.

Delinin Marifeti

Derleyen : Numan KARTAL

(Anlatan: Necip Sarı, Köyü — Adapazarı, 1958).

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde. Hasılı kelâm, bu iş oldu tamam. Üşüdüm üşüdüm üş oldum, bir torbacık keş oldum, ben bu masalı anlatırken bir hoş oldum. Yürekli iseniz oturun ocak başına, dinleyin anacığının deli oğlundan neler geldi başına.

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok olan kullar arasında bir koca karının iki oğlu varmış. Biri akıllı olmasına akıllı imiş, ama öteki de inadına deliymiş. Anası yıkanmak istemiş, oğluna dağdan git odun getir demiş. Akıllı oğlu yola koyulmuş, dağın yolunu tutmuş. Başlamış odun toplamaya, ama toplarken odunları zaman gitmiş, hayli geç olmuş. Deli oğlan bakmış dağın yoluna, görünürlerde henüz kimse yok. Sökmüş evin direğini, vürmuş kazanı ateşe. Bir iyice kaynatmış suyu fıkır fıkır. Tamam demiş koca karı anacığına, soymuş onu, atmış yıkansın diye kazanın içine. Kocakarı atılır atılmaz haşlanmış, çığlıkları dağı taşı oynatmış. Derken uzun sürmemiş bu durum bayılıp kalmış, suyun içinde öbür dünyayı boylamış. Deli oğlan bir de yumurta kaynatmış, soymuş, anasının yanına gelmiş. Bakmış anası baygın bakışlı, uzanmış suyun içine sereserpe yattırıyor, ah anam demiş, ne de hoşuna gitmiş. Atmış kahkahayı, vermiş eline yumurtayı.

Anasının çığlığını dağdaki yankılanmadan duyan akıllı oğlan bırakmış odun toplamayı, topladıklarını almış eline, koyulmuş ormanın düzüne. Gelmiş eve, bakmış bir kazan, kazanda anası yanan, elinde yumurta. Deli oğlan zevkten dört köşe, oturmuş köşede. Anlamış anasının öbür dünyayı boyladığını. Anasının ölümüne mi yansın, bu işi yapan deli kardeşine mi darılsın. Düşünmüş, ne darılacak, ne de yavaş zaman değildir demiş, zamanın kanunları çok ağır. Kimseye göstermeden gömmek gerekir demiş, durumu deli kardeşine anlatmış. Akıllısı mezarlığa mezar

kazmaya gitmiş, deliye anasını mezarlığa getirmesini tenbih etmiş. Deli de öyle yapmış.

Anasının bacaklarına bir urgan bağlamış, başlamış sürüklemeye. Derken yolda bir kadın görüyor, onun da başına bir taş vuruyor. Onu da bacaklarından anasının yanına bağlıyor. Ölü bir derken iki oluyor. İkisini de sürükleye sürükleye mezarlığa getiriyor. Onları orada gömüyorlar, geri eve geliyorlar.

Eve gelirken öldürülen kadının çocuklarına denk geliyorlar. Meğer onlar da annelerini arıyorlarmış. Deliye soruyorlar, deli de çekinmeden ben öldürdüm diyor. Mezarlığa gömdüğünü söylüyor. Gerçek mi yalan mı olduğunu öğrenmek için mezarlığa geliyorlar. Deli başka bir mezarı kazıyor, içinden kuyruklu bir keçi çıkıyor. Deli soruyor, sizin annenizin kuyruğu var mıydı? Onlar da vardı diyorlar. Deli yine soruyor, boynuzları var mıydı, onlar da vardı diyor. O halde anneniz işte bu keçidir diye alay ediyor deli. Ediyor ya bir güzel dayak yiyor. Sonunda doğruyu söylemek zorunda kalmış.

Ağabeyisi şaşırmış. Deli ile yola çıkanın hali budur demiş. Deli kardeşini öldürülen kadının çocukları ile başbaşa bırakmış. Çocuklar almışlar deliyi, götürmüşler padişaha Adaletini göster padişahım demişler, olayı dibinden tepesine bir bir anlatmışlar. Padişah bakmış deliye, çağırılmış cellatlarını, uygulayın demiş kanunlarımı. Cellatlar da uygulamışlar padişahın kanunlarını. Deli öteki dünyayı boylamış, yapılan suç cezasız kalmamış. Kadının çocukları da rahatlamışlar, adaletsiz dünya olmaz demişler. O günden bu güne adaleti getirmişler. Adaletle erilir murada demişler. Bir küçücük ders te insanlara vermişler.

Kim ki adaletten ayrılırsa başı kesile, canı cehenneme götürüle demişler.

Kim ki doğru yoldan ayrılmaya, bu dünyada murad bulsun diye dua etmişler. Duaya katılanlar murat bulmuşlar, doğru yoldan ayrılmıyanlar bahtiyar olmuşlar.

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 92)

1868...1974

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

EMNİYET
SANDIĞI

(Basın : 60025 — 93)

TFLEW/MUOGGCEVNJEHXSAPQMNHE

GGCCJCCGCCJCCJCCJCC

WMOXHKGAUSE

ADTFUNHG

MZKBYE

NBIDO

AIBB

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlik
Moruvit - Vitamine Kuvvet
surubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz dam-
lası
Meproil Tablet Sınır hapi
Sollargen Granüle Ekzema -
kaşınıtı
Sel de Gastrin Granüle Mi-
de tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici
tablet
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık mer-
hemi.
Deriseptol Yara ve göbek
tozu
Dover Tablet Öksürük ve
bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Liniment Ağrı
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve
ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle
merhemi
Ma-ka-ta Basur merhemi
Cutli - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Lokman Çayı Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı
(Folklor : 95)

★ ★ ★ ★ ★

★

GELİŞMENİN ÖRNEĞİ

**İSTANBUL
BANKASI**

HİZMET, GÜVEN, GELİŞME

★

★ ★ ★ ★ ★

(Folklor : 96)

istikbalinizin
garantisini
tasarrufunuz

tasarrufunuzun
garantisini

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 97)

SARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR

(Basm : 60617-99)

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE **İ** BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 98)

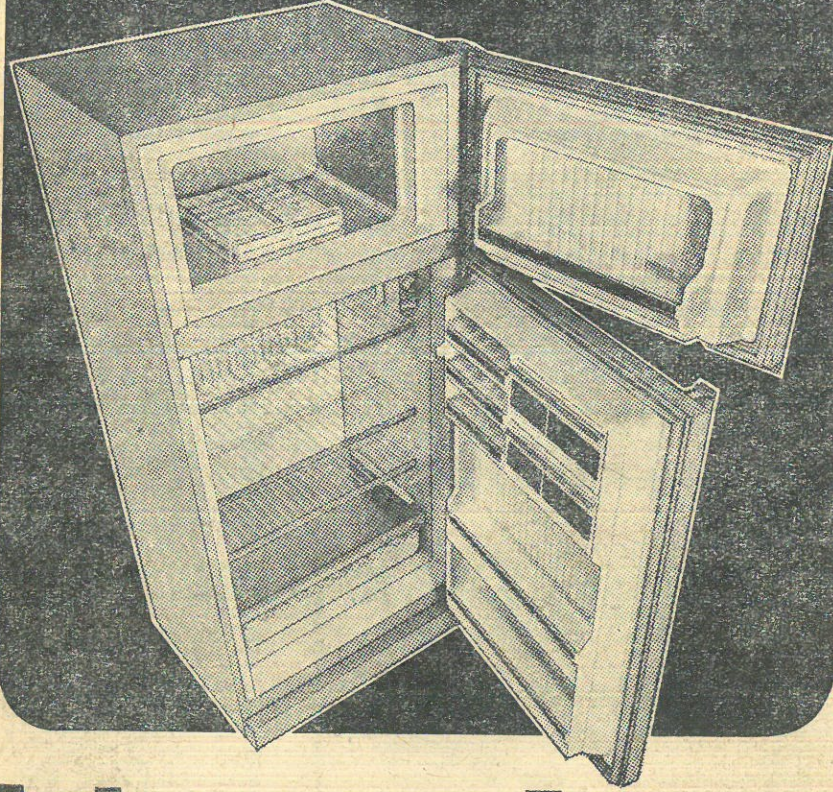

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 100)

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmaya da, üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o müthiş soğutmaya da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfiyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır Arçelik Duplex. Daha sessizdir.

Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiyeceklere içeceklere ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik, Duplex'te bu sistemle başlamış, bu sistemle devam etmektedir!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şm.
Tel.: 45 52 00

kalitede öncü... fiyatta ölçü

250

(Yeni Aşın : 101)

Devlet Nashası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

18

EYLÜL 1974

İÇİNDEKİLER :

M. Sakır Ülkütaşır Anlatıyor	Kâmil TOYGAR
Mihnet - Keşan'da 150 Yıl Önceki Tekirdağ	Aydın OY
Midyat - Dargeçit Çevresinden Atasözleri	İhsan BÜYÜK
Halk Oyunlarımızda Uygulama ve Eleştiriler	Sabahattin TÜRKÖĞLÜ
Çankırı'da Ayakkabıcılık	Doç. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Kitaplar Arasında: "Koroğlu Destanı"	Seyfi KARABAŞ
Çubuk'un Kızılöz Köyünde Kalaycı Çocuk Oyunu	Seyda OĞUZER
Eczacılık Açısından Aktarların Hazırladıkları İlaçlar	Dr. Ec. A. DEMİRHAN
Diyarbakır'dan Beş Efsane	Şevket BEYSANOĞLU
Acıpayam Çevresinde "Senek"	Yaşar ÇAĞBAYIR
Antakya'dan Hikâyeler: Derler Memleketinde Nizam	- Dr. Edip KIZILDAĞLI
Sazın Tellerinden Posta ve Telgraf Tellerine	- Yük. Zir. Müh. Azmi GÜLEÇ
Çalışta Altmış, Vuruşta Yetmiş Can Telef Eden Kara Mısdafa	- Os. SINAYUÇ
I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi	T.F.A.

Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 302

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

257